

บทที่ ๑

กำเนิดพรรคการเมืองของไทย

ในบทก่อนผู้เขียนได้พยายามชี้ให้เห็นว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ได้เกิดขึ้นมานานแล้ว ทั้งแก่ผู้มีสมบูรณาญาสิทธิราชย์โดยเจตนาในรัชกาลที่ ๔ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และการริเริ่มแนวความคิดแบบนี้ก็เป็นการริเริ่มมาจากเมืองเบงกอลนั่นเอง นั่นคือ การที่ประมุขของประเทศได้พยายามปลูกฝังความคิดเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในหมู่ราษฎรชาวไทย ยิ่งไปกว่านั้นในสมัยรัชกาลที่ ๖ ก็ได้จัดให้มีพรรคการเมืองขึ้นภายในคณะราษฎรซึ่งได้ก่อตัวมาแล้ว ซึ่งก็เป็นการแสดงให้เห็นว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้เกิดขึ้นในประเทศไทยมาก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. ๒๔๗๕

อาจกล่าวได้ว่าแนวความคิดเกี่ยวกับพรรคการเมืองของไทยนั้นได้กำเนิดขึ้นภายหลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ นั่นเอง ทั้งนี้เนื่องมาจากความรู้สึกรวมกันของ "คณะราษฎร" ที่ต้องการรวมกลุ่มให้เป็นปึกแผ่นเพื่อความเข้มแข็งในหมู่คณะของตน และคณะผู้ก่อการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงประกอบด้วยการช่วยเหลือกันเป็นส่วนใหญ่ เห็นว่าในระยะหัวต่อแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญนี้ คณะราษฎรจำเป็นต้องเข้าควบคุมอำนาจในการปกครองไว้ เพื่อความปลอดภัยของพรรคพวก ภัยแก่ตนเองจึงเกิดแนวความคิดริเริ่มเพื่อจัดให้มีสมาคมการเมืองหรือพรรคการเมืองขึ้นในเมืองไทย

ก่อนที่จะศึกษาถึงกำเนิดของพรรคการเมืองจะได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลง

* เป็นที่น่าสังเกตว่า เนื่องจากคำว่า พรรคการเมืองยังเป็นคำใหม่เกินไปสำหรับเมืองไทย และถ้าถึงคณะราษฎรขึ้นเป็น "พรรค" แล้ว อาจจะมีบุคคลบางคนถึงพรรคขึ้นมาเองอันได้ ทั้งนี้ คณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงไม่ใช้คำว่า "พรรค" แต่เพียงไปใช้คำว่า "สมาคมคณะราษฎร" และใช้จดทะเบียนโดยถูกต้องตามกฎหมาย

การปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เปรียบอาจกล่าวได้ว่าเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งกล่าว จึงได้ก่อให้เกิดพรรคการเมืองขึ้นในประเทศไทย นอกจากนี้ ก็จะได้กล่าวถึงเหตุการณ์ทางการเมืองในระยะแรกภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองแต่โดยสังเขป เพื่อจะได้นำมาประกอบการศึกษาถึงเรื่องกำเนิดพรรคการเมืองซึ่งจะได้กล่าวต่อไป สำหรับเรื่องกำเนิดพรรคการเมืองนั้นจะแบ่งการศึกษาออกเป็นสองตอน คือ ตอนแรกจะศึกษาถึงกำเนิดพรรคการเมืองระยะแรกภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ ตอนที่สองจะศึกษาถึงกำเนิดพรรคการเมืองในระยะที่สอง ซึ่งเริ่มในราวหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงก่อนมีพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๔๙๔

๑.๑ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕

การเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในประวัติศาสตร์การปกครองของชาติไทย เปรียบเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่ไร้ที่มาเป็นเวลายาวร้อยปี มาเป็นระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

๑.๑.๑ สาเหตุที่เกื้อหนุนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

สาเหตุสำคัญแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ อาจสรุปได้ดังนี้

ประการแรก เนื่องมาจากความอ่อนแอของพระมหากษัตริย์ระบอบปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ไม่ไ้ทรงมุ่งหวังมาก่อนที่จะสืบราชสมบัติจากพระเชษฐา โดยเหตุนี้เอง พระองค์จึงไม่ไ้ทรงเตรียมพระองค์ที่จะมาเป็นกษัตริย์โดยใช้อำนาจนิติราชา^๑

^๑ Donald E. Ruschtorlein, Thailand and the Struggle for Southeast Asia (New York : Cornell University Press, 1965) pp. 28-29

ประการที่สอง การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไม่เหมาะสมแก่
 กาสสมัย เนื่องจากความเจริญของโอกาท้าวหน้าไปไกลมาก การที่ปล่อยให้บุคคลผู้เดียว
 รับผิดชอบบริหารประเทศย่อมจะฉีกกลาได้ง่าย เพราะย่อมขาดความรู้ในกิจการ
 ราชการ ๆ และบางเรื่องก็ทรงมหากษัตริย์ทรงวินิจฉัยสั่งการไปนั้นอาจไม่ใช่ว่า
 การของประชาชนส่วนรวมก็ได้ แต่อาจเป็นพระราชประสงค์ของพระองค์พระบรมวงศา
 บุวงศ์ หรือคณะบุคคลส่วนน้อยก็ได้ ฉะนั้นเหตุที่ประเทศไทยยังคงมีการปกครองอำมาตยา
 จึงเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ผู้คิดหาการปฏิวัติ เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบ
 ประชาธิปไตย

ประการที่สาม การที่อุดมการณ์ทางการเมืองแบบตะวันตกได้แพร่หลายไป
 ในชนชั้นไทยที่ใฝ่รับการศึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครอง ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการนำเอาอุดมการณ์ทางการเมืองแบบตะวันตกเข้ามาเผยแพร่
 แพร่ในประเทศไทย ได้แก่ พวกพ่อค้าชาวยุโรป ตลอดจนพวกแบบแปลนศาสนา * นอก
 จากนี้ก็ได้มีคนไทยเดินทางไปศึกษาวิชาตราบนต่าง ๆ ในยุโรปเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะใน
 ฝรั่งเศสและอังกฤษ บุคคลเหล่านี้ได้เห็นความเจริญในต่างต่าง ๆ อันเนื่อง
 มาจากการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงปรารถนาที่จะให้ประเทศไทยมีการปกครอง
 ระบอบประชาธิปไตยบ้าง เพราะทำให้ราษฎรมีสิตชีในทางการเมือง ได้มีส่วนในการ
 บริหารบ้านเมืองแล้ว ก็คงจะสามารถนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศได้ บัดศึกษา
 ที่ไปศึกษาอยู่ในฝรั่งเศส เป็นต้นว่า นายปรีดี สมณวงศ์ ร.ศ. ๖๒ อิศกะธัญกะ ร. ๓.
 สินธุ์ วัฒนาวิน / นายประยูร วัฒนมนตรี บุคคลเหล่านี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการ
 เปลี่ยนแปลงการปกครอง

ประการที่สี่ ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ปรากฏว่า มีบุคคลบางคนได้

* Walter F. Vello, The Impact of the West on Government in Thailand, (Berkeley : University of California Press, 1955)

รับสิทธิพิเศษเหนือบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระบรมวงศานุวงศ์ จึงทำให้การราชการ
บางท่านเกิดความรู้สึกไปในทางที่ไม่เป็นมงคลแก่เจ้านาย และมีความรู้สึกเกร็งเกร็งที่
จะเจ้านายมีขุนคนใดคนหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นผู้นำเจ้าเวียงหรือความเสมอภาค^๕ นอกจากนี้
นี้ มีผู้คำนึงว่าการบรรจบุคคลเข้ารับราชการในตำแหน่งสูง ๆ ตลอดจนตำแหน่งสำคัญใน
กองทัพบก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมีเจตนาจะบรรจบุคคลจากพระบรมวงศานุวงศ์ซึ่งสืบ
จึงทำให้ผู้เข้าใจว่า พระองค์ตกอยู่ภายใต้ลักษณะของพระบรมวงศานุวงศ์ของพระองค์
อย่างอื่นจึง^๖ จะเห็นได้ว่าในสมัยรัชกาลที่ ๖ นั้น ในบรรดาพระมหากษัตริย์ ๓
พระมหากษัตริย์ มีขุนนางเป็นเสนาบดีอยู่ถึง ๔ พระห้วง และมีพระบรมวงศานุวงศ์เป็น
เสนาบดีเพียง ๔ พระห้วง ฉะนั้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ใหม้
การเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ตำแหน่งเสนาบดีจึงจะวางลงเหลือขุนนางเพียง ๑ หรือ ๔
พระห้วงเท่านั้น^๖ โดยเหตุนี้เองจึงก่อให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ข้าราชการ และ
ประชาชนทั่วไป

ประการที่ ๔ สาเหตุด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัวต้องประสบกับปัญหาด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เนื่องมาจากในขณะปลายสมัยรัชกาล
ที่ ๖ การใช้เงินในราชสำนักเพิ่มขึ้นเกินสมควร จนทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ
ขึ้นทั่วโลก ซึ่งก็เป็นผลกระทบกระเทือนมาถึงประเทศไทยด้วย ทำให้งบประมาณแผ่นดิน
ขาดดุลย์ รัฐบาลไม่สามารถหารายได้ให้เพียงพอกับรายจ่าย จึงต้องใช้วิธีลดรายจ่ายที่
เห็นว่าเป็นการเพิ่มเฟื้อง มีการยุบตำแหน่งราชการและปลดข้าราชการออกจากตำแหน่ง

^๕ หมายเหตุ จุฬารัตน การเมืองในประเทศไทย (พระนคร : โรงพิมพ์
มิตรไทย, ๒๔๕๕) หน้า ๕

^๕ Walter F. Vella, P. 359.

^๖ หมายเหตุ จุฬารัตน การเมืองการปกครองของกรุงสยาม (พระนคร :
โรงพิมพ์ไทยใหม่, ๒๔๖๕) หน้า ๔๔ - ๕๐

ซึ่งฝ่ายพลเรือนและทหาร ทบองคนงการเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่งข้าราชการ การคิด
 ทอนรายจ่ายที่ห้านี้มัน ในสภาของคนที่ไปเห็นว่าไม่ยุติธรรมและไม่ยุติถึง เพราะ
 เข้าใจว่าโคเมตกรูมาอโคตักทอนหรือปลดคนข้าราชการที่เงินเดือนน้อย ๆ รัฐบาลก็ไม่
 ได้ประโยชน์มากมายและคนโรงงานก็มีจำนวนมากขึ้น “ นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้ออก
 กฎหมายบังคับเก็บภาษีจากรายธุรกิจ เช่น ภาษีโรงเรือน ภาษีที่ดิน และภาษีเงินเดือน
 เป็นต้น “ ด้วยสาเหตุดังกล่าว จึงทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ข้าราชการ ทหาร
 และราษฎรทั่วไป สาเหตุที่คนเศรษฐิกิจนี้ เป็นสาเหตุสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕

จากสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ทำให้หมู่คนบางกลุ่มรู้สึกไม่พอใจต่อ
 การบริหารงานของรัฐบาลเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ จึงได้รวมมือกันดำเนินกรวางแบบ
 ปฏิวัติล้มล้างการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองมา
 เป็นระบอบประชาธิปไตย

๓.๓.๖ เหตุการณ์วันเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕

คณะผู้ก่อการซึ่งเรียกว่า “คณะราษฎร” ประกอบด้วยทหารบกเรือ และ
 พลเรือน โดยมีนายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นหัวหน้าฝ่ายทหาร ทบองประทีป
 มนูญกรม เป็นหัวหน้าฝ่ายพลเรือน ได้คิดสังใจลงมือทำการปฏิวัติในตอนเช้าตรู่ของ
 วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ โดยได้นำกำลังทหารเข้ายึดพระที่นั่งอนันตสมาคม เป็นที่ตั้ง
 กองบัญชาการของคณะปฏิวัติ และจัดตั้งกองรักษาการณ์ภายในพระเว็จพระที่นั่งอนันต-
 สมาคม ครั้นแล้วได้ออกคำสั่งให้ทหารส่วนหนึ่งไปเชิญเจ้านายบางพระองค์คิดว่า

“ Donald S. Muechterlein P. 29.
 “ ทบองวินิจฉัยราชการ หน้า ๑๐๕
 “ บัญชีเรื่อง จุฬารักษานา หน้า ๔

ทรงมีอำนาจและคุณกำลังอยู่ในขณะนั้นมากทีเดียว และให้ประทับอยู่ภายในพระที่นั่งอนันต-
สมาคม เพื่อเป็นองค์ประกันของคณะราษฎร

คณะราษฎรได้ขอถอนการแต่งตั้งเหตุอันนี้ของเขายึดอำนาจการปกครองว่า
เพราะรัฐบาลเชิดชูพวกเจ้าที่กษัตริย์ราษฎร และไม่สามารถแก้ไขภาวะเศรษฐกิจให้ดีขึ้นได้
เจกนาอันนี้ยิ่งใหญ่ของคณะราษฎรก็คือ สถาปนาระบบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทยโดย
อัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นประมุขปกครองประเทศสืบไป ภายใต้รัฐธรรมนูญ
บัญญัติเป็นกฎหมายสูงสุด คณะราษฎรได้แต่งตั้งหลักการใหญ่ในการปกครองประเทศ
ดังนี้^{๑๐}

๑. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง
ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง

๒. จะต้องรักษาความปลอดภัยภายในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันน้อย
ลงให้มากที่สุด

๓. จะต้องบำรุงความสุขสบายสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดย
รัฐบาลใหม่จะจัดทำงานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติไม่ปล่อยให้
ราษฎรเอกชนทำ

๔. จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาค

๕. จะต้องให้ราษฎรมีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อ
หลัก ๔ ประการ ดังกล่าวข้างต้น

๖. จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร

เมื่อยึดอำนาจการปกครองไว้ได้เรียบร้อยแล้ว คณะราษฎรได้ตั้งคณะผู้รักษา

^{๑๐} ว.ช. ประสงค์สิทธิ์ ต้นคิดแผนเค้าโครงระบอบการปกครอง (พระนคร : โรงพิมพ์
อักษรสาส์น, ๒๕๐๕) หน้า ๒๒๖ - ๒๒๗

พระนครฝ่ายทหารชั้น ๑ นาย เป็นผู้บริหารราชการแผ่นดินในระหว่างที่ยังไม่มีรัฐธรรมนูญ
ใช้ คือ พ.อ.พระยาพลเทพยศเสนา พ.อ.พระยาทรงสุรเดช พ.อ.พระยาอุเทษวิเศษ
คณะราษฎรได้มีจดหมายไปกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ซึ่งขณะนั้นกำลังประทับอยู่ที่หัวหิน อยู่เฉยๆก็จกกลับคืนสู่พระนครและทรงเป็นกษัตริย์ต่อไป
โดยอยู่ใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน จกเขมาดังกล่าวมีใจความสำคัญดังนี้

".....กษัตริย์ ข้าราชการทหาร ทหารเรือ โฉมข้าราชการปกครอง
แผ่นดินไว้ได้แล้ว ..... คณะราษฎรไม่ประสงค์ที่จะแบ่งชิงราชสมบัติแก่อย่างใด ความ
ประสงค์อันยิ่งใหญ่เพื่อที่จะมีรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน จึงขอเชิญใ้พระองค์ของดุสิตพระบาท
ทูลคืนสู่พระนคร และทรงเป็นกษัตริย์ต่อไป โดยอยู่ใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน ซึ่ง
คณะราษฎรได้ร่างขึ้น....." *๒

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อได้ทรงทราบถึงความประสงค์
ของคณะราษฎรเช่นนั้นแล้ว ก็ทรงยินยอมรับตามคำร้องขอของคณะราษฎร ดังนี้
เพราะพระองค์ทรงมีพระราชประสงค์มาก่อนแล้วในการที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญ
ให้แก่ราษฎรชาวไทย ดังได้ศึกษามาแล้วในมหกชน พระองค์ได้ทรงมีพระราชเทิดเลขา
ตอบผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร มีใจความว่า

".....คณะทหารมีความปรารถนาจะเชิญให้ข้าพเจ้ากลับพระนครเป็นกษัตริย์
อยู่ใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน ข้าพเจ้าเห็นแก่ความเรียบร้อยของอาณาประชาราษฎร
ไม่อยากจะเสียเลือกเนื้อ กับซึ่งเพื่อจักการโดยระบอบสมณะย์ ไม่ให้ขึ้นชื่อว่าจอาจลเสีย
ตาบแก่บ้านเมือง และความจริงข้าพเจ้าก็โศกใจอยู่แล้วที่จะเปลี่ยนแปลงท่านองมี คือ มี
พระเจ้าแผ่นดินปกครองความรัฐธรรมนูญ จึงยอมรับที่จะจำนเป็นกษัตริย์ เพื่อใ้ท่านโครง

*๑ จอด ชินตาอิม รัตนโกสินทร์ (พระนคร : นิวสเต็มพิการพิมพ์,
๒๕๔๔) หน้า ๗๘๒

*๒ บุญเรือง หน้า ๗๒

การตั้งรัฐบาลให้เป็นรูปตามวิธีเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญโดยสะดวก....." ๑๓

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จกลับคืนสู่พระนครเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๔๗๕ และในวันนั้นเองหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานนิรโทษกรรมแก่คณะราษฎรแล้ว คณะผู้ก่อการปฏิวัติก็ได้จัดถกในรูปเทียบเขาหอเกล้าขอต่อพระราชนานอภัยโทษ

๑.๒ เหตุการณ์ทางการเมืองในระยะแรกภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ แล้ว ก็ได้มีเหตุการณ์ทางการเมืองทยอยอย่างเกิดขึ้น ทั้งจะได้ศึกษาต่อไป

๑.๒.๑ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการพระราชทานรัฐธรรมนูญ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับพระนครแล้ว คณะราษฎรได้นำพระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว ซึ่งหลวงประดิษฐมนูธรรม และผู้ก่อการบางคนได้รับร่างขึ้นทูลเกล้าฯ ๑ ถวาย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระนาม และพระราชทานคืนมาในวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๔๗๕ และได้เปิดสภาผู้แทนราษฎรขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๔๗๕ ๑๔

รัฐธรรมนูญชั่วคราวได้แบ่งผู้ใช้อำนาจแทนราษฎรออกเป็น ๔ ส่วน คือ ๑. คณะรัฐมนตรี ๒. คณะผู้แทนราษฎร ๓. คณะกรรมการราษฎร และ ๔. ศาล ๑๕ ในส่วนการแต่งตั้งสมาชิก

๑๓ พระองค์เจ้าจุมจิวทรงฯ เจ้าวิจิตร (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๐๕) หน้า ๒๔๖

๑๔ ร.อ. ไชยอน คีตง วิทยานิพนธ์เรื่องกำเนิดการปกครองระบอบรัฐสภาในประเทศไทย (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๕) หน้า ๕๔

๑๕ "พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ วันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๔๗๕ มาตรา ๒

สภาผู้แทนราษฎรนั้น รัฐธรรมนูญชั่วคราวได้แบ่งออกเป็น ๑ ฉบับ คือ ^{๑๖}

ฉบับแรก ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารมีอำนาจจัดตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ขึ้น ๙๐ นาย เพื่อทำหน้าที่จัดการชั่วคราวเป็นเวลา ๒ เดือน หรือจนกว่าจะจัดการบ้าน
เมืองเป็นที่เรียบร้อย

ฉบับที่ ๒ เปิดโอกาสให้ราษฎรเลือกผู้แทนของตนเข้าสู่สภาจำนวนแสนคน
ต่อผู้แทน ๑ คน และทางฝ่ายคณะราษฎรก็เลือกคนในคณะให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
มีจำนวนเท่ากันทางฝ่ายราษฎรได้เลือกตั้งขึ้นมา

ฉบับที่ ๓ เมื่อ ๑๑ ปี ล่วงไปแล้ว ราษฎรจึงมีสิทธิสมบูรณ์ที่จะเลือกผู้แทน
เข้าสู่สภาได้เต็มจำนวน โดยไม่มีสมาชิกคณะราษฎรเข้าไปปนอยู่ด้วย

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว และประกาศใช้เป็นกฎหมายสูงสุดปกครองประเทศแล้ว สิ้นยุค ระยะเวลา
พลเอกอดุลยเดชฯ หัวหน้าคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร จึงประกาศแต่งตั้งผู้แทนราษฎร
ชุดแรกขึ้น มีจำนวน ๙๐ คน โดยเลือกจากคณะราษฎรและบุคคลอื่น ๆ ^{๑๗} และ
ได้มอบอำนาจการปกครองแผ่นดินซึ่งคณะราษฎรได้ยึดไว้ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มิถุนายน ให้แก่
สภาต่อไป

ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ สิ้นยุคระยะเวลา
พลเอกอดุลยเดชฯ หัวหน้าคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร ได้เสนอให้ระบอบในปกครองนิติ
ราชา เห็นประธานคณะกรรมการราษฎร ตรีอนายกรัฐมนตรีที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร
จึงปรากฏว่าที่ประชุมได้ลงมติเป็นเอกฉันท์รับรองขอเสนอตั้งถ้าว คณะรัฐมนตรีในรัฐบาล

^{๑๖} บุญเรือง หน้า ๒๗

^{๑๗} สงข อุรบัณฑิต ประวัติ ๑๑ นายกรัฐมนตรี (พระนคร : โรงพิมพ์
ประเสริฐอักษร, ๒๕๐๒) หน้า ๙๗๖

ของพระยามโนปกรณัมทิตยาคา ซึ่งเป็นคณะรัฐมนตรีชุดแรก ทั้งสิ้นโดยพระวรวงศ์วิ
กรมบุณการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕ มีจำนวน ๑๔ นาย เป็นผู้
บริหารราชการแผ่นดิน หลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สภาผู้แทน
ราษฎรปรึกษากันร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรต่อไป ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้แต่งตั้งอนุ
กรรมการขึ้นคณะหนึ่ง มีหน้าที่ตรวจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้เรียบร้อยสมบูรณ์

เมื่อคณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๒ เสร็จแล้ว จึงได้เสนอร่าง
รัฐธรรมนูญต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ สภาผู้แทนราษฎร
ได้ประชุมพิจารณาปรึกษาโดยเร่งรีบ เพื่อให้สามารถออกประกาศใช้ได้โดยรวดเร็ว
และได้ลงมติรับรองโต้ใจโต้ เมื่อวันที่อังคารที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ ต่อจากนั้น
จึงได้มีพิธีทางราชการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๒ พระที่นั่งอนันตสมาคม ในวันที่
๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จราชทานรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทยฉบับถาวรเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ แล้ว ก็ได้มีประกาศพระบรม
ราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้พระยามโนปกรณัมทิตยาคาเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป
ทางด้านคณะราษฎรได้ตั้งตัวสมาชิกผู้ตั้งฝ่ายทหารและพลเรือนเข้าร่วมรัฐบาล โดยมี
พระยาพิชัยพงษ์เสนา เป็นผู้ขึ้นเสียงข้างมากอยู่ในคณะรัฐมนตรี ดังนั้นรัฐบาลชุดนี้
ก็จึงเป็น "รัฐบาลของคณะราษฎร" ซึ่งเป็นสมาคมการเมืองเพียงสมาคมเดียวใน
ขณะนั้นอยู่คงเดิม

สำหรับรายนามของคณะรัฐมนตรีชุดนี้ มีดังต่อไปนี้

---

๒๔ ไชยธูย์ หน้า ๓๖ - ๓๖
๒๕ เรื่องเดียวกัน หน้า ๔๔
๒๖ "ประกาศพระบรมราชโองการ" ราชกิจจานุเบกษา เจ่ม ๔๔
วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ หน้า ๕๗๕

๑. พระยามโนปกรณนิติธาดา	เป็นนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงมหาดมณฑล
๒. นายพลเรือโท พระยาราชวังสัน	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๓. พระยาศรีวิสารวาจา	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ
๔. เจ้าพระยาวงษาอนุประพันธ์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๕. เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ
๖. พระยาวิเศษชัยศรีบริบาล	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๗. พระยาเพชรพิรุณบุษยคุณาศิ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๘. นายพลเรือตรี พระยาปรีชาชลยุทธ	รัฐมนตรี
๙. นายพันเอก พระยาณรงค์สุรเกษ	รัฐมนตรี
๑๐. นายพันเอก พระยาพิศณุพิศุตเสนา	รัฐมนตรี
๑๑. นายพันเอก พระยาอนุชิตไชย	รัฐมนตรี
๑๒. พระยาประมวชิราวุธ	รัฐมนตรี
๑๓. นายพันโท พระประศาสน์พิทยายุทธ	รัฐมนตรี
๑๔. หลวงประดิษฐมนูธรรม	รัฐมนตรี
๑๕. นายนาวาตรี หลวงสินธุสงครามชัย	รัฐมนตรี
๑๖. นายพันตรี หลวงกัญญาสงคราม	รัฐมนตรี
๑๗. หลวงเกษมศกร	รัฐมนตรี
๑๘. นายประยูร วัฒนมนตรี	รัฐมนตรี
๑๙. นายแนม ทนโยธิน	รัฐมนตรี
๒๐. นายท้าว สหามุกรม	รัฐมนตรี

๓. ๒. ๒ การปกครองอำเภอ

ภายหลังที่รัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดาได้บริหารงานไปชั่วระยะเวลา
หนึ่ง ก็ได้เกิดความยุ่งยากและความไม่สงบในวงการของสภาและรัฐบาล สาเหตุ

แห่งความยุ่งยากขึ้น เนื่องจากคณะกรรมการได้มอบให้หลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นผู้ร่าง
 โครงการเศรษฐกิจขึ้น ต่อมาเมื่อหลวงประดิษฐมนูธรรมได้เขียนโครงการเศรษฐกิจ
 ของประเทศขึ้นเป็นฉบับสำเร็จ และได้จัดพิมพ์เป็นเล่มสมุดแจกจ่ายไปในหมู่ คณะผู้
 ก่อการปฏิวัติและคณะกรรมการราษฎร ระยะเวลาในปรกณณัติราชาไม่เขียนขอบทวน
 เพราะเห็นว่าโครงการดังกล่าวดำเนินตามหลักการของสหประชาชาติแล้ว หมดฐานะ
 เฉพาะประเทศเจ้าอยู่หัวก็ทรงพระบรมราชวินิจฉัยว่า โครงการเศรษฐกิจดังกล่าว
 เหมือนกับโครงการที่ใช้อยู่ในประเทศสวีเดน

การเสนอเค้าโครงเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นเหตุในเดิมาชิต
 ในคณะราษฎรแตกแยกออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายพระยามโนปกรณนิติธาดา ซึ่งมี
 ทิมเอก พระบาทพรงสุรเดช และ สนิเอก พระยาฤทธิอาคเนย์ เป็นผู้สนับสนุน กับฝ่าย
 ของหลวงประดิษฐมนูธรรม ซึ่งมีสมาชิกคณะราษฎรชั้นผู้น้อย เป็นผู้สนับสนุน การขัด
 แย่งกันดังกล่าวได้ขยายวงกว้างออกไปในสภาผู้แทนราษฎร ฝ่ายสมาชิกสภาผู้แทน
 ราษฎร ซึ่งเป็นพวกของหลวงประดิษฐมนูธรรม ได้แสดงปฏิกริยาคุกคามในสภาด้วย
 ประการต่าง ๆ และกล่าวโจมตีพระยามโนปกรณนิติธาดาว่าเป็นผู้ชักชวนนโยบาย
 ก้าวหน้าของรัฐบาล และถ้าจะนำนโยบายการปกครองไปสู่ระบอบเก่า นอกจากนั้น
 ปรากฏว่า มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนได้กล่าวขอเข้าไปในสภา พระยามโน-
 ปกรณนิติธาดาจึงสั่งให้ตำรวจสภาตรวจค้นและยึดอาวุธเก็บไว้ การกระทำดังกล่าว
 ยิ่งเพิ่มความไม่พอใจให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฝ่ายที่สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์
 จึงได้อภิปรายโจมตีอย่างรุนแรง ทำให้การประชุมสภาผู้แทนราษฎรเกิดความอึดอวน
 อย่างหนัก โดยเหตุนี้เองพระยามโนปกรณนิติธาดาจึงได้กราบทูลขอร้องและนำพระ
 ราชโองการแห่งเจ้าอยู่หัวในออกพระราชกฤษฎีกาปิดสภาผู้แทนราษฎร และงดใช้รัฐธรรมนูญ
 เฉพาะชั่วคราวตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นต้นไป รัฐบาลในจุดนั้นได้อ้างเอา
 สุภาษิตกฎหมายละตินที่ว่า "ความปลอดภัยของประชาชนเป็นกฎหมายสูงสุด" มาอธิบาย

อ้างรัฐธรรมนูญ ๓๑

ในวันเดียวกันที่มีพระราชกฤษฎีกาปิดสภาผู้แทนราษฎรนั้น รัฐบาลระงับนโยบายการศึกษาที่ออกมตองการขั้โตระธาอนโค้ทรวมถึงเบคุดชองการปิดสภาผู้แทนราษฎร และงคใจรัฐธรรมนูญชั่วคราว ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ ๒๖

(๑) คณะรัฐมนตรีมีความเห็นแตกแยกออกเป็นสองพวก พวกหนึ่งมีความเห็นฝ่ายข้างน้อย ปรารถนาจะวางนโยบายเศรษฐกิจไปในทางอันมีลักษณะเป็นคอมมิวนิสต์ อีกพวกหนึ่งซึ่งเป็นความเห็นฝ่ายข้างมาก ไม่เห็นด้วยกับโครงการนั้น โดยเห็นว่านโยบายเช่นนั้นจะนำมาถึงความตายแก่ราษฎร และเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศ ความเห็นไปของคณะรัฐมนตรีจึงถ่วงแล้ว เป็นภาวะฉุกเฉินจะทนทานได้

(๒) สภาผู้แทนราษฎรนี้ประกอบด้วยสมาชิกทั้งข้างรัฐบาล ไม่ควรที่จะเสียดวงระเบียบนโยบายเศรษฐกิจใหม่เป็นการเปลี่ยนแปลงของเก่าอันมีอยู่เดิม กระจุกเป็นการฉีกกันขึ้นคิด และสมาชิกผู้เดียวที่ระงับเท่านั้น มีความเลื่อมใสต่อรัฐมนตรีอื่น มีจำนวนข้างน้อย

(๓) สมาชิกคณะรัฐมนตรีมีความเห็นแตกแยกกัน เป็นที่น่ากลัวถึงอันตรายแก่ความมั่นคงของประเทศ ขอให้เกิดความหวาดเสียวและความไม่แน่นอนให้แก่ประชาชนทั่วไป

(๔) ฐานะของสภาและคณะรัฐมนตรีหาที่เป็นอยู่เช่นนี้ จะปล่อยให้คงอยู่อีกไม่ได้

๓.๓.๒ การทำรัฐประหารรัฐบาลระงับนโยบายการศึกษา

๒๖ เลื่อน นุชนาค และ ไพโรจน์ ชัยนาม คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญ ภาค ๖ (รวมทั้งกฎหมายเลือกตั้งด้วย) (พระนคร : โรงพิมพ์นิติสาส์น, ๒๔๗๔) หน้า ๑๔

๒๗ "แถลงการณ์ของรัฐบาล" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๐, ๑ เมษายน ๒๔๗๖ หน้า ๓-๔

เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาปิดสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ก็มาที่ได้นายทหารกลุ่มหนึ่งได้คิดทำการรัฐประหารขึ้น นายทหารกลุ่มนี้ประกอบด้วย นายสันเอก ตรีบาทพลทศกฤษณะ เป็นหัวหน้า กับทนายทหารหนุ่มกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมี นายศินโห ทรวงสิญจสงคราม นายนาวาโห ทรวงสิญจสงครามชัย นายนาวาโห ทรวงกุญชรอาสีย์ โสภะคำรัฐประหารโดยใช้อำนาจเจ้าพนักงานการปกครองจากรัฐบาล เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๙๒ และบังคับให้คณะรัฐมาตุจฉาพระยามโพลกรณนิติสภาฯ ออกจากตำแหน่งได้โดยไม่เสียเลือดเนื้อ เช่นเดียวกับการยึดอำนาจเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๕^{๒๓} คณะรัฐประหารได้ไปยื่นคำขาดกับพระยามโพลกรณนิติสภาฯ ณ บ้านพัก คำขาดนั้นมีข้อความดังนี้

".....คณะรัฐมนตรีซึ่งมีได้ทำเป็นนายก ได้ดำเนินกิจการตามอย่างอื่น ก่อให้เกิดความไม่พึงประสงค์ของบุคคลทั่วไป และของคณะทหารบก ทหารเรือ และ ทลเรืออน ถ้าได้พิจารณาโดยถ่องแท้แล้วเห็นว่า การบริหารราชการแผ่นดินเท่าที่คณะ รัฐมนตรีได้ปฏิบัติการมานั้น ก็มันจะก่อให้เกิดประเทศและชาติอันเป็นที่รักของเราทำเป็น ไปสู่ความหายนะเป็นที่ยิ่งแท้ ฉะนั้น เพื่อเห็นแก่อิสระภาพความสงบเรียบร้อยของ บ้านเมือง คณะทหารบก ทหารเรือ และทลเรืออน จึงใคร่ให้ได้เท่าเทียมถึงคณะ อະ ษะ ท่านั่งที่ประจำอยู่ในวัดกันเสีย และขอให้ได้เท่า..... นำความขึ้นกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงเปิดสภาผู้แทนราษฎร และเลือกคณะรัฐมนตรี ใหม่..."^{๒๔}

หลังจากยึดอำนาจไว้ได้โดยเร็วรอบแล้ว รัฐมาตุจฉาพระยามโพลกรณนิติสภาฯ ได้กล่าวแถลงการณ์แก่สภาเสนาบดีแห่งการหารัฐประหารครั้งนี้ มีใจความว่า

^{๒๓} ม.ร.ว.ธานีสวัสดิ์ รมทนต์ ชีวประวัติการต่อสู้ของจอมพล ป.พิบูลสงคราม (พระนคร : รัตนการพิมพ์, ๒๔๙๓) หน้า ๑๓

^{๒๔} อุทม ประมวลวิทยา จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ (ไม่ปรากฏชื่อ โรงพิมพ์ และ ท.ศ. ที่พิมพ์) หน้า ๔๕ - ๔๖

“ด้วยคณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดิน ๓ ปีนี้ ไม่ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ โดยเริ่มค้นปึกสัญญาแห่งราษฎรแล้วจึงใช้รัฐธรรมนูญเป็นอันมากทวาย คณะทหารบก ทหารเรือ และกองเรือ จึงเห็นเหตุจำเป็นต้องเข้ามีอำนาจการปกครองเพื่อใ้มีการเปิดสัญญาแห่งการตามรัฐธรรมนูญ ขอประกาศให้ราษฎรประชาชนทั้งหลายน้อมมีความตระหนกตกใจ จงช่วยกันรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง....”^{๒๕}

ด้วยเหตุนี้เอง รัฐบาลอุทฺตระชาตดอกตพุนเฮนาได้เข้าบริหารงานไม่นานนัก ก็ได้มีประเทศตั้งแต่เริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ จึงเป็นอันยุติลงต่อมา ก็ได้มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ โดยมีการขยายผลสหประชาชาติเป็นนายกรัฐมนตรี

๓.๒.๔ กบฏวังหลวง

เมื่อรัฐบาลอุทฺตระชาตดอกตพุนเฮนาได้เข้าบริหารงานไม่นานนัก ก็ได้มีบุคคลคณะหนึ่งซึ่งมีพระองค์เจ้าวรเดชเป็นหัวหน้า ได้คิดทำการอันอ้างอำนาจของรัฐบาลในคืนตุลาคม ๒๔๗๖ โดยอ้างเหตุว่ารัฐบาลได้ปล่อยป้ใ้บุคคลกระทำการผิดประมาทองค์พระประมุขของชาติ และวันอาทิตย์วันยี่สิบ กันยายน ๒๔๗๖ ได้เข้ามามีอำนาจปกครองแผ่นดินไทยโดยลัทธิคอมมิวนิสต์^{๒๖} ทางฝ่ายรัฐบาลก็ประกาศว่าพระองค์เจ้าวรเดชเป็นกบฏทำการอันอ้างรัฐบาลแล้วกลับไปให้ระบอบการปกครองแผ่นดินโดยระบอบเก่า รัฐบาลจึงจำเป็นต้องปราบปรามฝ่ายพระองค์เจ้าวรเดช

ผู้ที่ร่วมคิดกบฏพระองค์เจ้าวรเดชผ่านทหารและกองเรือชั้นหัวหน้าได้แก่ พลตรี พระยาจินดาจักรีรัตน์ (เงิน อาวูช) พลตรี พระยาทรงอักษร (จวน ลีจิการ) พันเอก พระยาศรีสีหสงคราม (กัน ท้ากรม) พลตรี พระยาเสนาสงคราม (ม.ร.ว.ชื่น หลวงศ์) นอกจากนี้ ยังมี นาวาเอก พระยาตราภักดิ์สีหพันธ์ นายพลูบ กิริวัค นาวาเอก

^{๒๕} สิริ เปรมจิตต์ ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบประชาธิปไตย ๓๐ ปี (พระนคร : โรงพิมพ์เมืองอักษร, ๒๕๐๕) หน้า ๕๑

^{๒๖} ว.ธ.ประจักษ์ติก หน้า ๓๔๐

กระแสดีหิการ และมีผู้าราชการอีกหลายจึงเร้วร่วมด้วย ^{๒๓} กระองค์เจ้าบวรเคช
ไควางแชนการรัฐประหาร โยการนำทหารตีเมืองเซ้ามากรุงเตช ๖ เก็ยบังคับให้
รับมาธอาออก แอะไคขึ้นเงื่อนโยบางประการให้รับมาธาคำชว ฉ้านากรัฐขาดไม่มีภูมิ
คมาแล้วก็จะไร่กำลังทหารเข้าบิคกรุงเตช ๖ เงื่อนโยคังค้ำวมีใจความสำคัญคังค้อไปนี้

(๑) ค้องจัดการทุกอย่างที่จะอำนาจแลให้ประเทศสยามมีพระมหากษัตริย์
ปกครองภายในรัฐธรรมนุษย์ชั่วชีวิตปาวธาย

(๒) ค้องค้ำเนินการตามรัฐธรรมนุษย์โดยแท้จริง เจกาธอน่างบิ๊งก็คือ การ
คังแอะฉลคอกอนคชะรัฐขาดค้องเป็นไปคมาเรียงเนมมาก ไม้ไร่นำค้วยการจับอาวุธคังค้อแล้ว
มา โยเหตุนี้ค้องยอมให้เอ็ยคชะการเมืองคังค้วยคชวย

(๓) ข้าราชการซึ่งอยู่ในตำแหน่งประจำทั้งทหารและทเว็ชค้องอยู่นอกวง
การเมือง เว็ชแต่อยู่กัในตำแหน่งซึ่งมีหน้าค้ออยู่ในการเมือง โยคชว แลความชางคณัน
ไม้คค้อสิทธิในการที่ข้าราชการประจำ จะนิยมบิคค้อสิทธิการเมืองใด ๆ ที่ค้องค้วยคชวย
แต่คค้อมมีให้ใช้อำนาจหรือโอกาสในตำแหน่งหน้าค้อ เพื่อสนับสนุนเอชแฉวสิทธิที่คณินิยม หรือ
เก็ยบังคับให้ชวโดยทางตรงหรือทางอ้อมให้คณันค้อคชานสิทธิที่คณินิยมคณันเป็นคณินชว

ตำแหน่งฝ่ายทหารค้องค้ผู้บัญชาการทหารบก และผู้บัญชาการทหารเรือชงไป
ค้องไม่มีหน้าค้อในการเมือง

(๔) การคังค้งบุคคลในตำแหน่งราชการ จักค้องค้อคชวชิ ความสามารถ
เป็นคค้อค ไม่ค้อเอชความเก็ยชองในทางการเมืองเป็นความชชช หรือเป็นคค้อชงเก็ยช
ในการมรรจุหรือเลื่อนตำแหน่ง

(๕) การเลือกคังค้แทนราชูรประเภค ^{๒๔} ค้องฉวรายให้พระบาทชมค้ช

^{๒๓} เรื่องเก็ยวคัน

^{๒๔} ฉงย หน้า ๒๕๖ - ๒๕๗

พระเจ้าอยู่หัวทรงเลือกจริง ๆ

(๒) การปกครองกองทัพก จักต้องให้หน่วยผสมกษัตริย์ เจอภัย อาวุธสำคัญแยกกันไปประจำตามห้องดิน มีไม้กำลึงเป็นส่วนใหญ่เกาะในแง่โคนผนัง

ทางด้านรัฐบาลไม่อาจปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวได้ เมื่อไม่มีทางที่จะตกลงปรองดองกันโดยสงบ ทางฝ่ายรัฐบาลก็เตรียมกองทัพเพื่อต่อสู้ด้วยอาวุธ และโจมตีประกาศใช้กฎอัยการศึก มีใจความว่า ".....บัดนี้ ได้เกิดมีการจลาจลขึ้นในท้องถิ่นต่างของกรุงเทพฯ กับมณฑลอยุธยา ซึ่งฝ่ายทหารมีความจำเป็นต้องใช้อำนาจและกำลังทหารเราเร่งรีบปราบปราม เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย เพราะฉะนั้น จึงให้ใช้กฎอัยการศึกในท้องถิ่นต่างของกรุงเทพฯ กับมณฑลอยุธยา แต่วันที่ ๑๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖ ..... เป็นต้นไป" * ต่อมาได้เกิดการสู้รบระหว่างทหารของรัฐบาลกับฝ่ายพระองค์เจ้าวรวงศ์เธอศรีแวงมางเสนและกอมเมืองเป็นเวลาหลายวัน ในที่สุดฝ่ายรัฐบาลเป็นฝ่ายชนะ ทหารฝ่ายพระองค์เจ้าวรวงศ์เธอถูกจับกุมเป็นจำนวนมาก สำหรับพระองค์เจ้าวรวงศ์เธอเสด็จลี้ภัยไปอยู่ ณ ต่างประเทศ

๑.๒.๕ การเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรก .

ภายหลังที่รัฐบาลได้ปราบปรามฝ่ายกบฏฝ่ายนี้ไปแล้ว และบ้านเมืองก็กลับคืนสู่ความสงบเรียบร้อยดังเดิม รัฐบาลก็ได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเป็นครั้งแรก ระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ตามพระราชบัญญัติให้มีการเลือกตั้งผู้แทนตำบล และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นการเลือกตั้งโดยทางอ้อม โดยเลือกตั้งผู้แทนตำบลก่อน จึงดำเนินการเลือกสมาชิกผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑

* มูลเรื่อง "ประกาศใช้กฎอัยการศึกจังหวัดทหารบกพระนคร" หน้า ๕๖

ผู้ที่จะได้เข้ารับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรจะต้องมีคุณสมบัติดังที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง และเฉพาะผู้ที่ไปลงชื่อสมัครไว้ที่กรมการอำเภอ เมื่อเลือกตั้งผู้แทนตำบลหรืออำเภอจึงดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรสำหรับจังหวัดนั้น ๆ ส่วนผู้ที่จะได้เข้ารับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรก็จะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง เช่นเดียวกับผู้สมัครเป็นผู้แทนตำบล และเฉพาะผู้ที่ไปลงชื่อสมัครไว้ที่กองกลางประจำจังหวัด ณ ศาลากลางจังหวัด^{๑๐} ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนึ่ง ๆ อาจจะมีคนเดียว หรือหลายคนก็ได้สุดแต่จำนวนพลเมืองของจังหวัดนั้นจะมีมากน้อยเพียงใด ตามปกติจังหวัดละ ๑ คน แต่จังหวัดใหญ่พลเมืองเกินกว่า ๑ แสนคน จังหวัดนั้นมีผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีก ๑ คน ทุก ๆ ๒ แสนคน ใบบัตรเลือกตั้ง

ก. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนตำบล

พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๗๖
 มาตรา ๒ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนตำบลไว้ดังนี้^{๑๑}

๑. มีสัญชาติเป็นไทย
๒. มีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์
๓. ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ
๔. ไม่เป็นผู้ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลในขณะมีการเลือกตั้ง
๕. ไม่เป็นภิกษุสามเณรนักบวชหรือภิกษุในขณะที่มีการเลือกตั้ง
๖. ไม่ถูกศาลพิพากษาในเลิกถอนสิทธิออกเสียง

^{๑๐} พระราชบัญญัติ, หลวงบริรักษ์บริหาร และคนอื่น ๆ “หมอล้วนถวายเลือกตั้ง” คำบรรยายในกรอกรวมที่ปรึกษาการเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๗ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, ๒๔๗๗) หน้า ๑๐ - ๑๑

^{๑๑} หลวงบริรักษ์บริหาร กฎหมายเลือกตั้ง (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์บัณฑิตยสถาน, ๒๔๔๐) หน้า ๑๑ - ๑๔

อนึ่ง ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนตำบลผู้มีชื่ออยู่ในสำมะโนครัวตำบลใด
ให้ออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนตำบลของตำบลนั้น จะไม่ออกเสียงในตำบลอื่นไม่ได้ ^{๗๖}

๖. คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนตำบล

ผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนตำบล อาจเป็นชายหรือหญิงก็ได้ แต่ผู้
สมัครรับเลือกตั้งนั้น นอกจากจะต้องเป็นผู้มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ หรือมีอสังหาริมทรัพย์
หรือเกิดในตำบลนั้น ๆ แล้ว ยังจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- ๑. มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย
- ๒. ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ
- ๓. ไม่เป็นผู้ของชุมชนซึ่งอยู่โดยหมายของศาล ในขณะที่มีการเลือกตั้ง
- ๔. ไม่เป็นภิกษุสามเณร นักพรต หรือนักบวช ในขณะที่มีการเลือกตั้ง
- ๕. ไม่ถูกศาลพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิออกเสียง ^{๗๗}
- ๖. มีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์แล้ว
- ๗. ไม่เป็นบุคคลที่มีความประพฤติชั่วเป็นอาชญา หรือศึกษาเสกศีกาให้โทษ
- ๘. มีความรู้ตามที่ไม่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดไว้
- ๙. ไม่เป็นบุคคลที่อยู่ในฐานะเพิกถอนการเมือง ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๐ ^{๗๘}

ถ้ารับความรู้ของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนตำบลนั้น ในการเลือกตั้ง
ครั้งนี้ ตามพระราชกฤษฎีกาของวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ มิได้กำหนดไว้ว่าผู้
สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนตำบลจะต้องมีความรู้แค่ไหน ก็เป็นอันว่าแม้ผู้ชื่ออ่านหนังสือ
ไม่ได้ก็สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนตำบลได้ ^{๗๙}

^{๗๖} เคือน บุญนาค และไทโรจน์ ชัยนาม หน้า ๑๐๔

^{๗๗} คุณสมบัติข้อ ๑-๕ เหมือนกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนตำบล

^{๗๘} ทรวงบรรณกิจบริหาร หน้า ๕๔ - ๕๕

^{๗๙} พระบาทสมเด็จพระปิตุลา หน้า ๑๑

เมื่อใดดำเนินการออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนค่าของเด็กรับเลี้ยงแล้ว ก็จะต้องดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเป็นอันดับต่อไป โดยให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนค่าในจังหวัดนั้น ๆ เป็นผู้ออกเสียงเลือกตั้ง กฎหมายได้กำหนดวิธีการต่าง ๆ ในการเลือกตั้งผู้แทนค่าของ และผู้แทนราษฎรไว้หลาย ๆ กัน และมีบทบัญญัติหลายอย่าง ที่ใช้บังคับในการเลือกตั้งผู้แทนค่าของและผู้แทนราษฎรไว้หลาย ๆ กัน และมีบทบัญญัติหลายอย่างที่ใช้บังคับในการเลือกตั้งผู้แทนค่าของและผู้แทนราษฎร

๑. คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร

ถ้ารับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร กฎหมายได้กำหนดไว้บ้างเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนค่าของทุกประการ เว้นแต่ในข้อความซึ่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเลือกตั้งมาตรา ๒ กำหนดไว้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรต้องมีความรู้เทียบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ หรือสอบไล่ได้ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ตามแผนการศึกษาของชาติปัจจุบันขึ้นไป นอกจากนี้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรของจังหวัดใดก็ต้องมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่หรือมีถิ่นกำเนิดที่แท้จริง หรือเป็นบุคคลที่เกิดในจังหวัดนั้น ๑๖

ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศ ๘,๒๗๔,๒๐๐ คน แต่ปรากฏว่า มาใช้สิทธิเพียง ๑,๘๖๑,๕๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕๕ และได้ผู้แทนราษฎรจำนวน ๘๕ คน ๑๗ แม้ว่าจำนวนผู้มาใช้สิทธิจะมีไม่ครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็ตาม แต่เมื่อเทียบกับการเลือกตั้งทั่วไปครั้งก่อน ๆ มาแล้ว ก็ปรากฏว่าจำนวนผู้มาใช้สิทธิในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกมีจำนวนสูงกว่าการเลือกตั้งทุกครั้ง การที่รัฐบาล

๑๖ เคียน บูณนาค และ ไทโรจน์ ชัยนาม หน้า ๑๖๔ - ๑๖๕

๑๗ กระทรวงมหาดไทย, รายงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เล่ม ๑. (พระนคร : โรงพิมพ์กระจายไทย, ๒๕๐๐) หน้า ๘

ยังไม่ให้ราษฎรเลือกตั้งผู้แทนโดยตรงนั้น ก็เนื่องจากว่า ราษฎรยังไม่เคยชินต่อการ
ออกเสียงเลือกตั้ง และจำนวนผู้ผู้อ่านออกเขียนได้ในขณะนั้นก็ยังมีจำนวนไม่มากนัก
ดังนั้น รัฐบาลจึงให้มีการเลือกตั้งโดยทางอ้อมดังได้กล่าวแล้ว

๓.๖.๖ ทรรศนะของรัชกาลที่ ๗ ที่ทรงมีต่อพรรคการเมือง

ดังได้กล่าวมาแล้วในบทก่อนว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ราษฎรชาวไทย เพื่อให้มีการ
ปกครองตามระบอบประชาธิปไตย แต่เนื่องจากมีอุปสรรคขัดขวางบางประการจึงทำให้
พระองค์ไม่อาจพระราชทานรัฐธรรมนูญตามพระราชประสงค์ได้ จนกระทั่งให้มีการ
เปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎร เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ดังนั้น
เนื่องมีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย พระองค์ก็ทรงปรารถนาที่จะให้เป็นประชา
ธิปไตยโดยสมบูรณ์ พระองค์ทรงเห็นว่าควรแก้ไขคณะราษฎรแต่เพียงพรรคเดียวผู้ขาด
การปกครองนั้น บัญญัติให้การปกครองไม่อาจเป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง
ได้ โดยเหตุนี้เอง พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้มีพรรคการเมืองอื่นอีกนอก
เหนือไปจากคณะราษฎร ในระหว่างที่พระองค์ประทับอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ ก่อนที่จะ
ทรงเสด็จราชสมบัติไม่นานนัก พระองค์มีพระราชบันทึกมาถึงคณะราษฎร มีข้อความตอน
หนึ่งว่า ".....ในเวลานี้ ยังตั้งสมาคมการเมืองไม่ได้ ควรอนุญาตให้ตั้งได้บ้างก็ดู
ประสงค์ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญและคงไม่เสียหายนัก หนารเร็ว และคำรวจประจำการ
เป็นสมาชิกสมาคมการเมือง....." ❧

พระราชบันทึกฉบับนี้ เป็นเงื่อนใจของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

❧ "พระราชบันทึก ข้อใดต่าง ๆ ที่เสนอต่อคณะราษฎร และสภาผู้แทน
ราษฎร" แถลงการณ์เรื่องพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้า
อยู่หัวราชสมบัติ (พระนคร: โรงพิมพ์ศรีกรุง, ๒๔๗๕) หน้า ๕๔

ที่มาถึงรัฐบาล เพื่อให้รัฐบาลแก้ไขการปกครองบางอย่างซึ่งก็รวมทั้งการมอบอนุญาต
 ให้แก่การตั้งพรรคการเมืองอื่นได้ ทางฝ่ายรัฐบาลซึ่งขณะนั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
 เป็นนาบกรัณมนตรี ไม่สามารถปฏิบัติตามพระราชประสงค์ได้โดยอ้างถึงพระราชหัตถ์
 ที่ ๒/๒๔๔ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม ค.ศ. ๒๔๗๕ ถึงพระยามโนปกรณัมซึ่งกล่าวว่าไม่ทรง
 โปรดให้ตั้งคณะกรรมการเมือง และให้เลิกคณะกรรมการเมืองเสีย ^{๑๕} พระ
 ราชหัตถ์เหล่านั้นมีข้อความดังนี้ "ตามที่บุคคลใดตั้งสมาคมคณะกรรมการเมือง และขอ
 อนุญาตตั้งขึ้นอีกนั้น ข้าพเจ้ามีความวิตกเป็นอันมากด้วย เกรงว่าจะเป็นที่ถูกรวมกระ
 เป็ยถึงความสงบสุขของประชาชน เพราะถึงหากว่าคณะกรรมการเมืองต่าง ๆ จะมีความ
 บรรารณาอันดี เพื่อความเป็นความหมายดีของประเทศที่มีคณะกรรมการเมืองต่างคณะ
 ข้าพเจ้าจะไม่ขัดแย้งแม้ว่าทั้งข้างกันและกัน ไ้เลือกตั้งความเห็นจากบุคคลในคณะต่าง ๆ
 และไม่ให้คณะใดทรงอำนาจอิทธิพลแก่คณะอื่นใดทั้งนี้ก็ดี แต่ประเทศทั้งหลายเหล่านั้นได้
 ใจวิธีปกครองแบบรัฐธรรมนูญมาช้านานจนประชาชนของส่วนมากเข้าใจในหลักและวิธี
 การเมืองโดยกว้างขวางแล้ว จึงได้ สามารถตั้งคณะกรรมการเมืองต่างคณะขึ้นได้โดยไม่มีอัน
 ตราย สำหรับประเทศสยามซึ่งถึงจะมีรัฐธรรมนูญอันใหม่ บังเท่าถึงเวลาสมควรที่จะมี
 คณะการเมืองเช่นเขาไม่ ความประชาชนส่วนมากยังไม่เข้าใจวิธีการปกครองแบบรัฐ
 ธรรมนูญเสียเลย เมื่อเกิดคณะกรรมการเมืองขึ้นแล้วอันนี้ก็น่าจะเข้าใจผิดไปว่าเป็น
 การตั้งหมู่คณะ สำหรับเป็นปฏิปักษ์แก่กลางอำนาจซึ่งกันและกัน ผลที่สุดอาจเป็นเหตุให้
 เกิดวิวาทบาดหมางอันใดอย่างรุนแรง จนถึงเป็นภัยแก่ความสงบสุขของประเศหรืออย่าง
 น้อยก็จะทำให้เกิดความวุ่นวายในหมู่อาวราชราษฎรอันเป็นสิ่งที่ปรารถนาอย่าง
 ยิ่ง

คณะกรรมการเมืองจะทำประโยชน์แท้จริงให้แก่ประชาชนได้ก็เมื่อประชาชนมี
 ความเข้าใจในวิธีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญแล้ว ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ในเวลานี้

อนาโณโณมาคมการเมืองเองจะดีกว่า แต่โดยเหตุที่มันรัฐบาลโอบอ้อมอนุญาติโณโณมาคม
คณะราษฎรเสียแล้ว จึงเป็นการยากที่จะคิดค้นหานางหมื่นโณโณมาคมการเมืองอื่นอีกคณะหนึ่ง
หรือหลายคณะได้ อย่างคิดที่อุกฐาตเจ้าเต็มสมควรที่จะเอื้อโณโณมาคมคณะราษฎร และคณะ
อื่นที่เคียว.....” ๕๐

รัฐบาลโคโณโณราชพิศเสนาหมื่นมาเป็นธออ้างในการที่ไม่ยอมให้การจก
ตั้งพรรคการเมือง ซึ่งเป็นธออ้างที่ไม่ยอมจะมีน้ำหมึกหัวโณโณก ตั้งนี้เพราะว่าพระราช
พิศเสนาหมื่นนี้โคโณโณตรงเขียนขึ้นเมื่อตอนที่ประเทศโณโณมีการเขียนแผนผังการปกครองใหม่ ๆ
การที่จะให้พรรคการเมืองอื่นอีกก็อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ กอมาความหลังเมื่อ
บ้านเมืองสงบคืนเข้าสู่สภาพปกติแล้ว และราษฎรต่างก็มีความเข้าใจในการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยยิ่งขึ้น การก่อตั้งพรรคการเมืองจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่
มันรัฐบาลโอบอ้อมอนุญาติโณโณมาคมคณะราษฎร ซึ่งถือได้ว่าเป็นพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง
เลวระดมนั้นจึงเป็นการยากที่จะถ้ามมีให้พรรคการเมืองอื่นอื่นอีก

เมื่อรัฐบาลโอบอ้อมอนุญาติโณโณมาคมให้การจกตั้งพรรคการเมืองอื่นโดยอาศัยพระ
ราชพิศเสนาหมื่นมาธออ้าง พระมาคมเค็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็โณโณพระราชหมื่นพิศ
มาถึงรัฐบาลพิศเสนาหมื่นหนึ่ง มีธออ้างว่า “.....ข้าพเจ้าขอที่จะโณโณมาคมพรรคการเมือง
อื่น จดหมายของข้าพเจ้ามีถึงพระมาคมโณ โณ นั้น โณเขียนไปในคราวที่รัฐบาลโณโณในครั้ง
ขณะนั้นโณโณมาคมอนุญาติโณโณมาคมพิศเสนาหมื่นขึ้น ข้าพเจ้าจึงแนะนำไปว่าถ้าคณะชาติไม่โณโณมาคม
ในจกตั้งขึ้นแล้ว ก็ควรที่จะเลิกคณะราษฎรเสียเหมือนกัน อันที่จริงอาจแก่โณโณมาคม
การเอื้ออ้อมทั้งผู้แทนราษฎรครั้งนั้นไม่ฟังประสงค์ที่จะโณโณมาคมพรรคการเมือง ข้าพเจ้า
เห็นว่า โณ มีคนี้ ถึงเวลาแล้วที่จะอนุญาติโณโณมาคมพรรคการเมืองจกตั้งขึ้นโดยเปิดเผย ข้าไม่

---

๕๐ "พระราชพิศเสนาหมื่นถึงพระมาคมในปกครองพิศเสนาหมื่น ลงวันที่ ๑๑ มกราคม
ค.ศ. ๒๔๗๕" ในหนังสือเขมเคียวกัน หน้า ๕๕๕ - ๕๕๖

แล้วก็คงจะจัดตั้งขึ้นโดยลับ ๆ และคงจะมีความประสงค์และความมุ่งหมายไปในทางเจ้า
ยี่จ๋านาจโดยไร้กำลัง ในเมื่อวิธีการอันถูกต้อง กฎหมายไม่มีทางที่จะเอามาใช้ได้เสียแล้ว
ถ้าหากไม่อนุญาตให้มีหนทางอันถูกต้องตามกฎเกณฑ์ เพื่อคัดค้านการกระทำของรัฐบาลเสีย
เอา จุดประสงค์ในอันที่จะมีการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ ก็ย่อมสูญหายไปหมด
ทีเดียว.....” ๔๐

จากพระราชบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้า
อยู่หัวทรงปรารถนาที่จะให้มีพรรคการเมืองขึ้นอีก นอกเหนือไปจากคณะราษฎร เพราะ
ถ้าหากมีคณะราษฎรซึ่งเป็นพรรคการเมืองของฝ่ายรัฐบาลแต่เพียงพรรคเดียวแล้ว ย่อม
ไม่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ การที่ไม่ยอมอนุญาตให้ตั้งพรรคการเมืองอื่นอีก
หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งไม่ยอมให้มีพรรคฝ่ายค้านนั้น ย่อมเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในระบอบ
ประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะว่าการมีพรรคฝ่ายค้านนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของระบอบ
ประชาธิปไตย การโจมตีพรรคการเมืองซึ่งทำหน้าที่เป็นรัฐบาล เป็นหน้าที่โดยตรงของ
ฝ่ายค้าน เรื่องนี้ให้ประชาชนเห็นข้อบกพร่องของรัฐบาลว่ามีอยู่อย่างไร การค้านในรัฐ
สภามิใช่จะเป็นการทำให้เกิดความแตกสามัคคี แต่กลับช่วยในการบริหารประเทศเพราะ
รัฐบาลจะต้องระมัดระวังอยู่เสมอ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีแก่ประเทศชาติโดยส่วนรวม

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลก็ไม่สามารถปฏิบัติตามพระราชประสงค์ในการที่จะ
ยอมให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นอีกนอกเหนือจากคณะราษฎร โดยอ้างพระราชหัตถ
เลขาที่มีถึงพระยามโหฬารถึงนักศึกษาคณะไค้กล่าวมาแล้ว ในการที่รัฐบาลไม่ยอมให้มีการ
จัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นนั้น นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้วน่าจะมีเหตุผล - อื่นแถมแฝงอยู่
อาจจะเป็นตัวช่วยว่าน่าจะมากเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองขึ้นมาหลายพรรคแล้ว คณะราษฎร

๔๐ เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๖๔

ก็อาจจะเชื่อมความนิยมไป เพราะจะต้องมีคนศึกษาถึงพรรคการเมืองขึ้นมาบ้าง และเมื่อ
คนดี ๆ ทั้งพรรคการเมืองขึ้นมาแล้ว ชำนาญการบริหารก็อาจจะเปลี่ยนมือจากคณะราษฎร
ซึ่งเป็นคนศึกษาทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปเสีย ด้วยเหตุนี้ คณะราษฎรจึงทำการ
ผูกขาดในการตั้งพรรคการเมืองแต่ผู้เดียวโดยไม่ยอมให้บุคคลอื่นตั้งพรรคการเมือง
ขึ้นมา

๓.๒.๓ พรรคชาติไทยประกาศเปิดสภาเจ้าอยู่หัวทรงพระประชวร

ในราวต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๗ พรรคชาติไทยประกาศเปิดสภาเจ้าอยู่หัวได้ตั้ง
พระราชดำเนิรไปรักษาพระเนตร ณ ประเทศอังกฤษ และเมื่อได้ทำการรักษาจนพระ
อาการเป็นปกติแล้ว พระองค์ก็ทรงประทับอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ ครั้นถึงวันที่
๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระสวัสดิศุภกิจ
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้มีลายพระหัตถ์ถึงพระยาจตุรตถกษัตริย์ นายกรัฐมนตรี
ว่า ใ้รับโทรเลขของวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ทรงปรารถนึ่งการงานอันใดทรง
ปฏิบัติหรือรัฐบาล ทรงซึ่งเกิดจากความแน่วแน่ที่ว่า ความเห็นของพระองค์ก็ของรัฐบาลอีก
กัน ขบรมคาประเทศที่มีพระมหากษัตริย์กับรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรย่อมไม่เป็นสิ่ง
ดี จึงมีพระราชประสงค์จะพระราชสมบัติ และจะไปรักษา ๗ พรรคชาติไทย
พักเสวยมาภายหลังโดยทางไปรษณีย์ ^{๔๖}

รัฐบาลได้ทราบกระแสพระราชดำริแล้วรู้สึกประวิติพิพาน เพราะไม่ทราบ
กรณีและเหตุผลแน่ชัด จึงแก้ถึงใ้เจ้าพระยาสิทธิธรรมาธิเบศร์ นาวาตรี ทองคำวง
นาวาตรี ร.น. เสด็จมากราบทูลพระนคร และนายกีเรก ชัยนาม เป็นผู้แทนรัฐบาล
ออกไปเฝ้าขอต่อของธุชิศระนาท ๒ ประเทศอังกฤษ และให้พยายามกราบบังคมทูล

^{๔๖} ว.ธ. ประสงค์พิศ หน้า ๔๔๐

พระกรุณาธิคุณซึ่งเสด็จกลับประเทศไทย “๑” ผู้แทนรัฐบาลที่ไปผ่านขอละของคู่อริพระบาท
 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พยายามช่วยกันบังคับคู่อริซึ่งเสด็จกลับประเทศ
 ไทย แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะพระองค์ได้ครองรัฐบาลหลายประการ บางประการ
 รัฐบาลก็ได้จัดสนองความพระราชประสงค์ แต่บางประการรัฐบาลก็ไม่อาจจัดสนองพระราช
 ประสงค์ได้ ท้ายที่สุดสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จราชดำเนินถึงรัฐบาล เพื่อ
 ให้นำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณารวม ๔ ข้อ ซึ่งถ้าหากรัฐบาลสามารถปฏิบัติความ
 พระราชประสงค์ตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติแล้ว พระองค์ก็จะทรงยอมเสด็จกลับประเทศ
 ไทย

ถ้าตีบทพระราชบัญญัติฉบับนี้ด้วยระบอบดังนี้ “๑”

๑. พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้มีการแก้ไขเกี่ยวกับการตั้งสมาชิก
 ประเภท ๒ เสียใหม่ เพราะเห็นว่าปฏิทินปรากฏว่า การเลือกตั้งสมาชิกประเภท ๒
 รัฐบาลได้เลือกตั้งแต่พวกที่อยู่ในผู้ก่อการเป็นอันชวามาก และความจริงหาไม่มีคุณสมบัติหรือ
 ความเคยชินกับการงานที่กว่าสมาชิกประเภท ๑ พระองค์ทรงเห็นว่าสมาชิกประเภท ๒
 ควรกำหนดให้เป็นบุคคลซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า ๔๕ ปี และเป็นผู้ที่เคยชินกับการงานอัน
 อันการเลือกตั้งนั้น ควรจะโดยประชาชนเลือก หรือให้บุคคลที่มีความรู้เป็นผู้เลือก โดย
 กำหนดเอาการศึกษา หรือจะโดยงานซึ่งผู้ที่เป็นผู้ชวราชการ หรือเคยเป็นข้าราชการ
 การซึ่งผู้ชวราชการเป็นผู้เลือก

๒. ทรงเห็นว่า มาตรา ๔๔ แห่งรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ยังไม่เหมาะสม เพราะ
 พระราชบัญญัติใด ๆ ที่พระมหากษัตริย์คัดค้านสภา สภาอาจยืนยันให้เป็นไปตามเดิมได้
 โดยความเห็นข้างมากแม้แต่เพียงเดียว จึงควรแก้ไขเป็นว่า “ถ้าและสภา ฯ ลงมติ

“๑” เรื่องเกี่ยวกับ หน้า ๔๕๔

“๑” หลุยส์ คีร์วีก “พระราชบัญญัติ” ประชาชนไทย ๓๔ ปี (พระนคร :
 โรงพิมพ์วิบูลย์กิจ, ๒๕๕๐) หน้า ๒๒๔ - ๒๕๐

ความเกินโทษมีเสียงข้างมาก ๑ ใน ๔ ของจำนวน สมาชิกทั้งหมด*

๓. โค้ชทรงขอให้รัฐฯออกคำสั่งหรือการของรัฐฯจริง ๆ คือ คำความ
มาตรา ๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญ โค้ชให้เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา และ
ให้เสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผย และการตั้งสมาคม

๔. ขอให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ เพราะพระราชบัญญัตินี้
มีวิธีการที่ขัดกับหลักเสรีภาพในร่างภาพของประชาชน ^๕

๕. ขอให้เพิ่มการอนุมัติโทษแก่กักโทษการเมือง

๖. ข้าราชการที่ถูกปลดจากราชการ โดยฐานถูกสงสัยว่าจะมีผิดทางการเมือง
คดี หรือถูกกล่าวหาว่ารับราชการ ถูกลงโทษและกักโทษไปชั่วชีวิต แต่ถูกคัดสิทธิในการที่
จะรับเบี้ยบำนาญชราภาพ ขอให้ได้รับบำนาญชราภาพตามที่เขามีเหตุจะได้

๗. ข้าราชการที่สงสัยถูกสงสัยว่าจะเกี่ยวของกับคอมมิวนิสต์ ๗ ก็ตาม และที่คำสั่ง
จะสั่งหรือคำสั่งจะสั่งต่อไป ขอให้ยกเลิกการฟ้องร้องจับกุมเชียบ ในคราวที่ให้อภัยโทษแก่ผู้
โทษผิดทางการเมืองในคราวนี้

๘. ขอให้รัฐฯและสภาผู้แทนราษฎรให้คำมั่นเป็นลายลักษณ์อักษรว่า จะไม่
คัดค้านและกีดกันงบประมาณของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีกว่าเท่าที่มีอยู่ในเวลานี้ และขอให้
มหาวิทยาลัยยังคงอยู่ในฐานะที่เป็นอยู่ ๒ ปีโดยไม่มี การเปลี่ยนแปลง และขอให้รัฐฯ
จ่ายอาวุธและอุปกรณ์เป็นให้แก่กองร้อยกองพันทหารวิทยาลัยให้เท่าเทียมกองร้อยกองพัน
ทหารราบอื่น

*๕ พระราชบัญญัตินี้ เชนอโตบหลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งขณะนั้นได้มีเลือก
เป็นสมาชิกประเภท ๒

ปรากฏว่า เมื่อรัฐบาลได้นำพระราชบัญญัติกึ่งสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา
สภาผู้แทนราษฎรใหม่ที่มีจำนวนระเบียบวาระต่อไป เพราะเห็นว่ารัฐบาลไม่สามารถ
ปฏิบัติตามพระราชประสงค์ได้ ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีกราบบังคมทูลขอพระราชทาน
เกล้าฯ ทรงพระราชทานมติ ลงวันที่ ๒ มีนาคม ๒๔๗๗ พระราชทานมายังรัฐบาล ซึ่ง
มีข้อความบางตอนดังนี้

ข้าพเจ้าเห็นว่าคณะรัฐบาลและพวกท้วงใจวิปลาทองซึ่งไม่ถูกต้องตาม
หลักการของเสรีภาพในทวีปยุโรป และหลักความยุติธรรมตามความเข้าใจและปณิธาน
ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะยินยอมใต้อุบายของวิปลาทองประเทศชาติ
อย่างนั้นในนามของชาวเราต่อไปได้

ข้าพเจ้ามีความตั้งใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่
ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใดคณะใด
โดยเบ็ดเตล็ดในนามอันใดโดยเด็ดขาด และก็ไม่ตั้งใจยินยอมให้ระบอบรัฐธรรมนูญ

.....ข้าพเจ้าจึงขอพระราชทานมติ และออกจากตำแหน่งกึ่งที่รับตั้งแต่บัดนี้
เป็นต้นไป ข้าพเจ้าขอสละสิทธิของข้าพเจ้าทั้งปวงซึ่งเป็นของข้าพเจ้าอยู่ในฐานะที่เป็น
พระมหากษัตริย์ แต่ข้าพเจ้าสงวนไว้ซึ่งสิทธิทั้งปวงอันเป็นของข้าพเจ้าแต่เดิมมา.....

.....ข้าพเจ้ามีความเสียใจอย่างยิ่งที่ไม่สามารถจะยังประโยชน์ให้แก่
ประชาชนและประเทศชาติของข้าพเจ้าต่อไปได้ ตามความตั้งใจและความหวัง.....
จึงได้แต่ตั้งสัจวาจาไว้ต่อหน้าพระพักตร์สยาม จงได้ประสบความเจริญ และขอให้
ประชาชนชาวสยามจงมีความสุขความสบาย” ๔๖

ทางฝ่ายสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติรับทราบการสละราชสมบัติของพระบาท

---

๔๖ สิริ เปรตจิกต์ ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบประชาธิปไตย ๑๐ ปี
(นครนคร : โรงพิมพ์เรืองอักษร, ๒๕๐๕) หน้า ๑๔๘ - ๑๕๔

สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วยความพอใจ คณะรัฐบาลไทยโดยแสดงความเสียใจไปยังพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีใจความว่า "รัฐบาลได้มีพระราชหัตถ์เลขาทรงขอพระราชทานขอกับความโสมนัส รัฐบาลได้นำพระราชหัตถ์เลขาทรงขอพระราชทานขึ้นเสนอสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม และสภาผู้แทนราษฎรได้รับทราบไว้ด้วยความโสมนัส....." ^{๘๗}

๑.๓ กำเนิดพรรคการเมืองระบบระบอบการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ภายหลังที่เปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว พรรคการเมืองพรรคแรกก็ได้เกิดขึ้นนั่นก็คือ "พรรคคณะราษฎร" อันนี้จริงแล้วคณะราษฎรได้เกิดขึ้นตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยความร่วมมือของผู้ที่ก่อการปฏิวัติ แต่ในขณะนั้นความคิดที่จะรวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองยังไม่เกิดขึ้น เพิ่งจะมาเกิดขึ้นภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่นานนัก และคณะราษฎรก็เป็นพรรคการเมืองพรรคเดียวในขณะนั้น ทั้งนี้ เพราะเมื่อมีผู้ขอตั้งพรรคการเมืองขึ้น คือ คณะชาติ รัฐบาลก็ไม่ยอมให้จัดตั้งขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า คณะราษฎรเป็นพรรคการเมืองพรรคเดียวที่ครองอำนาจมาตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจนกระทั่งถึงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

๑.๑.๑ คณะราษฎร

คณะราษฎรเป็นสมาคมของผู้ก่อการปฏิวัติเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และเป็นสมาคมที่จัดขึ้นเพื่อทำงานทางการเมือง โดยมีการจัดตั้งสาขาของสมาคมขึ้นทั่วจังหวัดหัวราชอาณาจักร และได้เปิดรับสมาชิกจากบุคคลทุกชั้นวรรณะ ทั้งข้าราชการทหาร ทหารบก ทหารเรือ ครูประชาบาล กำนันผู้ใหญ่บ้าน การสมัครเข้าเป็นสมาชิกก็เห็นงว้างขวาง ๆ คือ ผู้เป็นสมาชิกจะต้องสาบานคำว่า

^{๘๗} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๒๑

จะเห็นได้ว่า พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชประสงค์จะให้สมาชิกประเภท ๒ ใดเป็น
 ผู้เขียนสมาชิกประเภทที่ ๑ ในสภาผู้แทนราษฎร เพราะสมาชิกประเภทที่ ๒ เป็นผู้ชอบ
 รัฐและคุ้นเคยกับการบริหารราชการมาแล้ว สมาชิกประเภท ๒ จึงไม่สมควรสังกัดพรรค
 การเมืองใด เพราะเหตุที่พรรคการเมืองนั้นย่อมอาจฉกเปลี่ยนกันไปตามกาลสมัยจาก
 สมาชิกประเภท ๒ สังกัดพรรคการเมืองใดแล้ว ตากภายหลังพรรคการเมืองนั้นเมื่อใดเป็น
 รัฐบาลกลายเป็นฝ่ายค้าน ก็ต้องกลายเป็นฝ่ายค้านรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ไปด้วย เป็นการฉกฉวยเจตนารมณ์ของรัฐธรรมบัญญัติดังกล่าวแล้วอย่างนั้น

ฉะนั้น เพื่อให้เป็นการตรงกันเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมบัญญัติและระบอบประชาธิปไตย
 กระผมจึงขอให้ออกจากพรรคเสรีมนังคศิลา ทั้งแก๊งค์นี้เป็นคนไป เพื่อมาแก้ปัญหาการถือ
 ตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมบัญญัติและดำเนินการเป็นอิสระด้วย^{๒๓}

บุคคลอื่น ๆ ซึ่งลาออกจากพรรคเสรีมนังคศิลา ก็อย่างที่เคยขอเจอนเกี่ยวกับ
 ที่กล่าวข้างต้น สมาชิกประเภท ๒ ซึ่งลงชื่อในใบสมัครครั้งแรกพร้อมกันนี้มีจำนวน ๔๖ คน
 ต่อมาในมีผู้ขอออกเพิ่มเพิ่มขึ้นอีกเรื่อย ๆ จนถึง ๔๑ คน อันเป็นจำนวนถึง ๒ ใน ๓
 ของจำนวนสมาชิกประเภท ๒ ทั้งหมดที่มีอยู่ ผู้ซึ่งนำใบลาของสมาชิกประเภท ๒ ไปยื่นแก่
 รองเลขาธิการพรรคเสรีมนังคศิลา คนที่ ๑ (นายทองคำวรกิจ พิทักษ์ ภูวฉิมภ์) คือ เจริญ
 กฤษณ์ สีวะราห์ ผู้ซึ่งลาออกจากตำแหน่งรองเลขาธิการพรรคเสรีมนังคศิลาจากอนตานั้น
 เพียงเสี้ยม^{๒๔}

การลาออกจากพรรคเสรีมนังคศิลาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒
 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคณะทหารครั้งนี้ เป็นการกระทบกระเทือนฐานะของรัฐบาลเป็นอย่างมากยิ่ง
 จอมพล ป.พิบูลสงคราม จึงได้พยายามคิดหาเพื่อเจรจากาหาทางประองตองกับจอมพล สฤษดิ์

^{๒๓} ลุทมน ปรธวอวทยา จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์
 (ไม่ปรากฏชื่อโรงพิมพ์ และ ค.ศ.ที่พิมพ์) หน้า ๑๓๔ - ๑๓๕

^{๒๔} ประจวบ หน้า ๒๓๖

"จะป้องกันมิให้ราษฎรชุมนุมระดมกันไว้บ้านระหนึ่งทางชีวิต ใครจะ
 มาตีคนไหนก็มีได้ ทั้งจะก่อการกบฏเพื่อมิให้ราษฎรชุมนุมกันเพื่อเจ้าผู้ศักดินา
 นานา....." "ปรากฏว่า ประชาชนมีความสนใจและใฝ่ฝันเป็นสมาชิกของสมาคม
 คณะราษฎรเป็นจำนวนมาก

พรรคการเมืองโดยในสมัยนั้นเมื่อถึงขณะเป็นเพียงสมาคม คือ "สมาคมคณะราษฎร"
 ซึ่งต่อมาได้จดทะเบียนเป็นพรรคการเมืองแล้วที่ชื่อในกฎกระทรวงว่า "คณะ
 คณะราษฎร" หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง "พรรคคณะราษฎร" จึงเป็นพรรคการเมืองพรรคเดียว
 ในขณะนั้น ซึ่งตั้งที่หอพักการปกครองระบอบประชาธิปไตย แม้แต่พระบาทสมเด็จพระ
 ปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็โปรดให้ทรงเสด็จมาเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ทรงเห็นว่าคณะราษฎรไม่ควรถูกกล่าว
 การมีพรรคการเมืองไว้เพียงคณะเดียว ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือกลุ่มคณะอื่น ๆ
 มีโอกาสตั้งได้บ้าง

ความที่ไปศึกษามาแล้วในบทที่ ๑ เกี่ยวกับความหมายของพรรคการเมืองนั้น
 เมื่อเราพิจารณาคณะราษฎรซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.
 ๒๔๗๕ ก็จะเห็นได้ว่า คณะราษฎรมีลักษณะเป็นพรรคการเมืองแม้ว่าจะขาดลักษณะบาง
 ประการไปก็ตาม เราก็ยังพออนุมานได้ว่า คณะราษฎรมีลักษณะเป็นพรรคการเมือง
 อยู่ วัตถุประสงค์ที่จัดตั้งคณะราษฎรขึ้นมา นั้น ก็เพื่อรวบรวมบุคคลที่มีความคิดเห็นคล้าย
 คลึงกันในหลักการใหญ่ ๆ มารวมกำลังกันเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบสมบูร-
 ณาธิปไตยมาเป็นระบอบประชาธิปไตย และเมื่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็น
 สำเร็จ คณะราษฎรก็ได้เข้าดำเนินการบริหารประเทศตามนโยบายที่ได้วางไว้ เพราะ
 ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า คณะราษฎรเป็นสมาคมของบุคคลที่มีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันในหลัก

---

๘๘ จำลอง อิมพระรังค์ พรรคการเมือง ไทย ๑ (พระนคร : บริษัท
 สหบุการพิมพ์ จำกัด, ๒๔๗๖) หน้า ๖๕๓

การใหญ่ ๆ และมีวัตถุประสงค์ในทางการเมือง นอกจากนี้ ในการจัดตั้งคณะกรรมการ
ขึ้นนั้น คณะบุคคลที่มีความมุ่งหมายที่จะใช้เป็นองค์การอย่างถาวรไม่ใช่อันชั่วคราว
โดยตนเอง จึงอาจกล่าวได้ว่า คณะราษฎรมีลักษณะเป็น "พรรคการเมือง" สำหรับ
ในทิวทัศน์จะได้ศึกษาถึงความเข้ามา นโยบาย ตลอดจนเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะ
ราษฎร ซึ่งถือว่าเป็นพรรคการเมืองพรรคแรกของประเทศไทย

ก. กำเนิดคณะราษฎร

คณะราษฎรมีกำเนิดมาจากการที่ให้มีผู้ศึกษาก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้น
โดยเจตนาอย่างจริงจังในหมู่นักศึกษาซึ่งเข้าไปศึกษาอยู่ในประเทศต่าง ๆ ในยุโรปได้มีบทบาท
สำคัญในการก่อตั้งคณะราษฎรและทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศไทย นัก
ศึกษาเหล่านี้ได้แก่ ร.ศ. แปลก อิศกะสังคะ และ ร.ต. พิณนัย นิยมศึก ซึ่งไปศึกษาวิชา
ทหารที่ประเทศฝรั่งเศส ร.ศ. อินท วัฒนาวิน ร.น. ไปศึกษาวิชาทหารเรือที่ประเทศ
เดนมาร์ก ส่วนทางฝ่ายตลกเรื่อนั้น นายปรีดี วัฒนยงค์ ไปศึกษาวิชากฎหมาย นายดวง
อภัยวงศ์ ไปศึกษาวิชาวิศวกรรม นายประยูร วัฒนนทรี ไปศึกษาวิชาการเมืองในประเทศ
ฝรั่งเศส ซึ่งประเทศนี้เปิดประเทศขึ้นชื่อในการเป็นเจ้าของท่าขมิบแห่งการปฏิวัติ และเป็น
แหล่งเผยแพร่เกี่ยวกับวิชาแขนงใหม่ทั้งในด้านการปกครองและการเศรษฐกิจ ดังนั้น นัก
เรียนไทยซึ่งไปรวมเป็นกลุ่มก้อนในประเทศฝรั่งเศส ณ ที่นั้น จึงเป็นจุดเริ่มแรกในการ
ประชุมปรึกษาหารือวางแผนปฏิวัติขึ้น ^{๔๔}

การประชุมครั้งแรกได้มีขึ้นที่สวนพืชนานายประยูร วัฒนนทรี ซึ่งตั้งอยู่ที่
ถนนเศรษฐมนเมอรา กรุงปารีส ในวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๕ ผู้ที่เข้าร่วมประชุม
คือ นายปรีดี วัฒนยงค์ ร.ต. แปลก อิศกะสังคะ ร.ศ. ประยูร วัฒนนทรี ร.ศ. พิณนัย

^{๔๔} ไทบุย หน้า ๕๐

นิยมลึก นายท้าว สกานุกรม นายแผนย พอลไฮซิน และ หลวงอิริราชไมตรี (จรูญ
ชิง เสนีย์) ในการประชุมครั้งนี้ ที่ประชุมได้ตกลงวางหลักการใหญ่ ๆ ไว้ ๓ ประการ
คือ ๕๐

- ๑. การศึกษาความรู้เกี่ยวกับการปฏิวัติหรือแผนการปฏิวัติ
- ๒. การหาสมัครพรรคพวกเพื่อร่วมมือทำงานใหญ่ครั้งนี้ ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลสำคัญ ๆ ทั้ง ๆ ไร
- ๓. การหาทุนรอนที่จะนำมาใช้จ่ายในการดำเนินงาน

ต่อมาปกติกรมเวลานี้ได้จัดตั้งสมาคมนักเรียนในไฮไลนฝรั่งเศสขึ้น โดยนาย
ปรีดี พนมยงค์ ได้รับเลือกเป็นประธานสมาคม ได้ถือโอกาสดำเนินการเผยแพร่ความคิด
ทางการเมืองแก่บรรดานักศึกษาไฮไลนเป็นจำนวนมาก เมื่อสำเร็จการศึกษากลับมารับราชการ
ในประเทศไทย นักศึกษาคนนี้ได้เผยแพร่ความคิดทางการเมืองแบบตะวันตกในหมู่นักศึกษา
และผู้สนใจในการเมืองทั่ว ๆ ไร ขณะเดียวกันก็ได้ดำเนินการทางแผนปฏิวัติ
สืบต่อไป โดยมีนายปรีดี พนมยงค์ และ ร.อ.หลวงวิบูลสงคราม เป็นกำลังสำคัญในการ
รวบรวมสมัครพรรคพวก และได้ชักชวนคณะนายทหารที่ต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ของประเทศไทยเข้าร่วมดำเนินงานด้วย และในที่สุดก็ได้ก่อตั้ง "คณะราษฎร" ขึ้น
โดยมี ร.อ.พระยาพิชิตกฤษณะ เป็นหัวหน้า ๕๑

บุคคลสำคัญในคณะราษฎรอาจแบ่งได้เป็นสามฝ่าย คือ ฝ่ายพลเรือน มี
หลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นผู้นำ ฝ่ายทหารบกมีพระยาพิชิตกฤษณะ นายพันเอก
พระยาทรงสุรเดช นายพันเอก พระยาเทวีธำมณี นายพันเอก พระประศาสน์พิทยาคม
นายพันตรี หลวงวิบูลสงคราม นายร้อยเอก หลวงดิศกัณเฑาะพินนิมล เป็นผู้นำ ฝ่าย
ฝ่ายทหารเรือก็มี นาวาตรี หลวงอินธุสงครามชัย ร.น. เป็นผู้นำ ส่วนมีฝ่ายทหารบก

๕๐ อีรี หน้า ๒๖๖

๕๑ Walter F. Volla P. 364.

นั้น อาจแบ่งบุคคลขึ้นตัวหน้าออกได้เป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายนายทหารอาวุโส ซึ่งมี นายพันเอก พระยาผลพลทูลบุตรเดชะ นายพันเอก พระยาทรงสุรเดช นายพันเอก พระยาสุรจิตอาคเนย์ นายพันเอก พระประศาสน์พิทยายุทธ ที่มีตำแหน่งนายทหารหมู่ซึ่งมี บุคคลขึ้นหน้า คือ นายพันตรี หลวงเชิญสงคราม และ นายร้อยเอก หลวงถวัลย์นิคมศึก^{๕๖}

จ. นโยบายของคณะราษฎร

ความมุ่งหมายประการแรกของคณะราษฎรก็คือ ทำการยึดอำนาจจากพระบาท สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด และมีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุขปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ คณะราษฎรมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะให้มีการ ปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ ของการปกครองตามวิธีอันดีเลิศเพื่อความเสมอภาค และ ภารครุภาพ เพื่อเชื่อมความผูกพัน จะเร่งส่งเสริมปรับปรุงการศึกษา จะประกันความ อดยากยากแค้นของราษฎร โดยจัดตั้งกรมการช่างกร เมืองและนครธุรกิจให้เต็มรืองภาค จะหางานให้ราษฎรทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแบบแผนอันดีแก่กิจการมหาชน จะไม่ปล่อยให้สภาพของบ้านเมืองเป็นไปตามตากรรมตามเรื่อง กล่าวโดยสรุปแล้วนโยบายของ คณะราษฎรที่กล่าวหลัก ๒ ประการ ถึงที่คณะราษฎรได้ประกาศไว้ภายหลังที่ได้เปลี่ยนแปลง การปกครองเป็นที่เรียบร้อยแล้ว^{๕๗}

ก. การแตกแยกภายในคณะราษฎร

ความแตกแยกของคณะราษฎรเริ่มปรากฏขึ้นตั้งแต่ก่อนการปฏิวัติแล้ว ซึ่งเป็น การแตกแยกที่เกิดจากความคิดเห็นแตกต่างกันระหว่างกลุ่มนายทหารอาวุโส กับ กลุ่มนาย

^{๕๖} อธิบดี แจงกลีบ วิเศษนิพนธ์เรื่องการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ของประเทศไทย (คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) หน้า ๘๐

^{๕๗} โปรดดูหลัก ๒ ประการ ของคณะราษฎรในหน้า ๖๐ ของวิทยานิพนธ์

ทหารหนุ่ม และกลุ่มพลเรือน หรืออาจกล่าวได้ว่าเกิดมีการแบ่งแยกคณะราษฎร เป็นกลุ่ม
 นายทหารในประเทศ กับกลุ่มนักศึกษาจากยุโรปนั่นเอง “ บุคคลที่มีความคิดเห็นขัดแย้ง
 กันอยู่เสมอคือ รัฐบาลฝรั่งเศส กับ พวองซีญูองสงคราม ความขัดแย้งนี้มักเกิดขึ้นเสมอ
 นั้นเกิดจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองและไม่เชื่อมั่นใ้ในความคิด
 เห็นและไม่เชื่อในความสามารถของคนตนเองในขณะปฏิวัติถึงฝ่ายทหารและพลเรือน ส่วน
 พวองซีญูองสงครามนั้นไม่เคยร่วมคิดการเพื่อเปลี่ยนแปลงการระบอบการปกครองของประเทศ
 โดยที่หลวงประดิษฐมนูธรรมมาตั้งแต่ศึกษาอยู่ในยุโรป และมีความเลื่อมใสในความปราด
 เป็รื่องของหลวงประดิษฐมนูธรรมมาแล้ว ทั้งนั้น พวองซีญูองสงครามจึงสนับสนุนความคิดเห็น
 ของหลวงประดิษฐมนูธรรมเสมอ

อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งดังกล่าวยังไม่ถึงขั้นรุนแรงถึงขั้นแตกหักกัน
 ดังนั้นคณะราษฎรจึงสามารถร่วมเดินทำการปฏิวัติได้สำเร็จ ครั้นเมื่อทำการเปลี่ยนแปลง
 การปกครองเป็นที่เรียบร้อยแล้ว การแตกแยกในคณะราษฎรก็เริ่มปรากฏชัดขึ้นถึงขั้นแตก
 หักในที่สุด กล่าวคือ ภายหลังจากการมีรัฐธรรมนูญฉบับถาวร วางหลักกฏในการบริหาร
 ราชการแผ่นดินและมีรัฐบาลเรียบร้อยแล้ว คณะราษฎรมีความประสงค์ที่จะวางโครงการ
 เศรษฐกิจแห่งชาติเสียใหม่ เพื่อให้เหมาะสมแก่กาลสมัย และเพื่อความเจริญก้าวหน้าแห่ง
 ชาติ เพราะเหตุนี้เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสจึงเป็นหลักฐานหนึ่งในบรรดาหลักฐานประการของ
 คณะราษฎร คณะราษฎรจึงได้ขอหมายให้หลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นผู้ร่างโครงการเศรษฐกิจ
 ขึ้น ทั้งนี้ เพราะหลวงประดิษฐมนูธรรมเมื่อครั้งศึกษาวิชากฎหมายอยู่ ณ ประเทศฝรั่งเศส
 ได้ศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ควบ แบนการเศรษฐกิจที่หลวงประดิษฐมนูธรรมร่างขึ้นนั้น เมื่อ
 จัดพิมพ์เป็นเล่มแล้วเรียกว่า “สมุดปกเหลือง” สมุดปกเหลืองนั้นใช้บรรจุกำจัดแจงเค้า
 โครงการเศรษฐกิจ คือ เค้าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันความสุจริตของราษฎร

“ ฉบับนี้ เรื่องเกี่ยวกับ

และเค้าโครงการพระราชบัญญัติว่าด้วยการดำเนินการทางเศรษฐกิจ อาทิ เช่นเรื่องธนาคารแห่งชาติ ชีตัม แรงงาน เงินทุนของประเทศ และการสหกรณ์ เป็นต้น”

ก่อนที่หลวงประดิษฐมนูธรรมจะร่างโครงการเศรษฐกิจขึ้น โสภณผลึกการภรรยาภานโนปกรณ์นิติธาดา ปรากฏว่า เป็นที่พอใจไม่มีการคัดค้านหรือโต้แย้งแต่อย่างใด ต่อมาเมื่อหลวงประดิษฐมนูธรรมได้เขียนโครงการเศรษฐกิจของประเทศขึ้นเป็นตอนสำเร็จ และได้จัดพิมพ์เป็นเล่มสมบูรณ์ก็กล่าวแจกจ่ายไปในหมู่คณะผู้ก่อการปฏิวัติและคณะกรรมการราษฎร ภรรยาภานโนปกรณ์นิติธาดาได้พิจารณาโดยตลอดแล้วไม่เห็นชอบด้วยกับโครงการนั้น เพราะเห็นว่าโครงการดังกล่าวดำเนินการทางการเมืองของลัทธิคอมมิวนิสต์ แม้ภรรยาภานโนปกรณ์นิติธาดาจะกล่าวหาว่าเค้าโครงการนั้นเหมือนกับโครงการที่ใช้อยู่ในประเทศรัสเซีย และเมื่อนำมาใช้จะไม่สามารถคำนวณบูรณได้

การเสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นเหตุให้คณะสมาชิกในคณะราษฎรแตกแยกออกเป็นสองพวก คือ ภรรยาภานโนปกรณ์นิติธาดา อันมีพันเอกพระยาทรงสุรเดช และ พันเอกพระยาฉัตรวิภาคเจษย์ ผู้นำฝ่ายทหารเป็นผู้สนับสนุนพวกหนึ่ง กับหลวงประดิษฐมนูธรรม ซึ่งมีสมาชิกคณะราษฎรชั้นผู้น้อยเป็นผู้สนับสนุนพวกหนึ่ง การขัดแย้งระหว่างพวกของภรรยาภานโนปกรณ์นิติธาดาซึ่งเป็นพวกอนุรักษนิยม และพวกของหลวงประดิษฐมนูธรรม ซึ่งเป็นพวกหัวก้าวหน้า ได้ขยายวงกว้างออกไปในสภาผู้แทนราษฎร ทางฝ่ายทางกล่าวโจมตีซึ่งกันและกันอย่างรุนแรง” ฝ่ายหลวงประดิษฐมนูธรรมมีความเห็นว่า ภรรยาภานโนปกรณ์นิติธาดาเป็นพวกเจ้า และต้องการให้การปกครองกลับไปสู่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทางฝ่ายภรรยาภานโนปกรณ์นิติธาดาซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีก็นำกล่าวโจมตีเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรมว่าเป็นลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่ง

๘๘ เกือบ ๒๓๓๓ งานปริทัศน์รัฐธรรมนูญร่างและแผนเศรษฐกิจไทยคนแรก
(พระนคร : โรงพิมพ์ที่อภิรักษ์, ๒๕๐๐) หน้า ๘๘ - ๘๙

๘๖ ไทญ้อ น.ว. ๑๐๐ - ๑๐๘

ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ในประเทศไทย

ต่อมา ทรพยายามในปกรณัมกิติชากา จึงได้รับความสนับสนุนจากผู้นำฝ่ายทหาร
ตั้งกล่าวแล้วไม่มีคำสั่งห้ามมิให้ข้าราชการทั้งทหาร ทอเรือ รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรเข้าเป็นสมาชิกสมาคมที่เกี่ยวของกับการเมือง กษัตริย์ราชการผู้ใดได้สมัครเข้า
ไม่เอาออก ไม่นำเอาใบอนุญาติที่ออกจากสมาคมเสนอต่อผู้บังคับบัญชา ก็จะไม่จ่ายเงินเดือน
ใต้^{๕๑} การออกคำสั่งเช่นนี้เท่ากับเป็นการจะล้มคณะกบฏโดยตรง เพราะในขณะนั้น
คณะราษฎรได้จดทะเบียนเป็นสมาคมคณะราษฎรแล้ว ซึ่งคำสั่งดังกล่าวของทรยามโน-
ปกรณ์กิติชากาก่อให้เกิดความไม่พอใจเป็นอย่างมากแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้น
ดังนั้น ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๔๗๖ จึงมีการกล่าวคำเพิ
การกระทำของทรยามโนปกรณ์กิติชากาอย่างรุนแรง ในที่สุดที่ประชุมลงมติว่า การห้าม
ข้าราชการประจำเข้าเกี่ยวของกับการเมืองนั้นคงจะเสนอเป็นกฎหมาย ความคะแนน ๔
ต่อ ๑๑ คะแนน เสนอให้รัฐมาถอดถอนคำสั่งไป^{๕๒}

เนื่องจากความขัดแย้งดังกล่าวได้ขยายวงกว้างออกไปในสภาผู้แทนราษฎร
ทำให้การประชุมสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปโดยไม่เรียบร้อย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบาง
คนถึงกับแตกฮาวเข้าไปในที่ประชุมลับ และเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถตรวจค้นและจับ
ฮาวขึ้นไว้ตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรีกิ่งก็เพิ่มความไม่พอใจให้แก่สมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรยิ่งขึ้น และโดยที่ปราบใจแก่การกระทำของนายกรัฐมนตรีย่างรุนแรง จึงทำให้
สภาผู้แทนราษฎรเกิดการอวลงอย่างหนัก นายกรัฐมนตรียิ่งเห็นว่า จะดำเนินการประชุม
สภาผู้แทนต่อไปโดยเรียบร้อยไม่ได้ จึงกราบทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ถอด
พระราชกฤษฎีกาปิดสภาผู้แทนราษฎร ทรพร้อมทั้งประกาศงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา

^{๕๑} บุญชูวน ศรีสวัสดิ์, กบฏกาว อภัยวงศ์ อติคนายกรัฐมนตรี ๔ สมัย
(พระนคร : โรงพิมพ์พิมพ์พิมพ์ปรางค์ ก.ก.) หน้า ๑๔๕ - ๑๔๖
^{๕๒} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๕๐

โคณินวิศฤประสงคที่จะดำเนินธุรกิจทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โคณิน
 พรหมภาคอัคริเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ ๖๐ ผู้ที่ริเริ่มจัดตั้งขึ้นก็คือ หลวงวิจิตร-
 วาหการ ซึ่งจะเห็นได้จากคำนำในหนังสือ "คณะกรรมการเมือง" ซึ่งเขียนโดยหลวง
 วิจิตรวาหการ ในตอนหนึ่งของคำนำท่านได้กล่าวว่า "...ผู้อาสาบางท่านคง
 กล่าวกันว่าอาจเข้าเขียนหนังสือเล่มนี้ เพราะคิดจะตั้งคณะกรรมการเมือง ข้าพเจ้าจะ
 ไม่ปฏิเสธ ข้าพเจ้าอาจคิดตั้งคณะกรรมการเมืองบ้าง แต่ขออย่าให้หาจนเข้าใจผิด ถ้า
 ข้าพเจ้าคิดตั้งคณะกรรมการเมืองข้าพเจ้ามิได้หวังดีหรือจะซ่อนเร้นหาเป็นความลับอะไร
 ข้าพเจ้าได้เคยชมนามความเห็นของท่านที่เป็นผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองและ
 เป็นสมาชิกในคณะกรรมการคณะราษฎรแล้ว ก็ไม่มีความขัดข้องอะไรที่จะมีคณะกรรมการ
 เมืองขึ้นในสมัยที่ ๖ ถ้าหากว่าข้าพเจ้าวิธีดำเนินการของข้าพเจ้าก็จะเป็นไปโดย
 ลูกของตามกฎหมายและแบบแผนของนานาประเทศ...ถ้าข้าพเจ้าตั้งคณะกรรมการเมืองขึ้น
 ข้าพเจ้าก็จะปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่ในบัดนี้ หรือจะมีขึ้นในภายหลัง และปฏิบัติโดย
 ขอบธรรมทุกประการ..." ๖๐

พรรคการเมืองที่จะตั้งใหม่มีชื่อว่า "คณะชาติ" โคณินหลวงวิจิตรวาหการ
 เป็นเลขาธิการ ถัดมาได้ดำเนินการเสนอขอจดทะเบียนไปยังคณะรัฐมนตรี แต่กระยา
 มไม่ประสบความสำเร็จ ข้าราชการในขณะนั้นไม่ยอมให้ตั้ง โดยอ้างเหตุผลว่า สภา
 การเมืองการเมืองในขณะนั้นยังไม่อยู่ในสภาพเรียบร้อย เรื่องพรรคการเมืองเป็นวิธี
 ใหม่ คนไทยส่วนมากยังไม่เข้าใจถึงวิธีการจัดการเมืองระบอบพรรค ดังนั้นถ้ายอม
 ให้ตั้งพรรคการเมืองขึ้น แผลงว่าสมาชิกของแต่ละพรรคจะเห็นแก่ประโยชน์ของพรรค
 คนเป็นส่วนใหญ่ โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของราษฎรส่วนรวม นอกจากนี้ จะเป็น
 ช่องทางให้ราษฎรเกิดแตกแยกระชาละรายออกไปเป็นกลุ่มเป็นเหล่าตามอำนาจบังคับของ

๖๐ ไญยภูมิ หน้า ๑๐๖
 ๖๑ หลวงวิจิตรวาหการ, คณะกรรมการเมือง (กรุงเทพฯ : ไม่ปรากฏชื่อ
 โรงพิมพ์, ๒๕๓๕) หน้า ๑ - ๒

พรรคการเมืองเท่านั้น ในที่สุดก็แตกร้างสามัคคี^{๖๖}

ก่อนที่จะออกถึงคณะชาตินิยม หลวงวิจิตรวาทการได้ไปปรึกษาหาวิธี
โดยจัดคณะราษฎรบางคนซึ่งไม่มีใครใคร่ครอง "... เรื่องการตั้งคณะชาติไม่ได้ทำโดย
ผู้ชุมนุมฯ ก่อนที่จะเริ่มตั้งคณะชาติ ข้าพเจ้าไปมาปรึกษาหาหรือคุยทวงประคิมฐ ๖
ของคณะราษฎร ๖ เป็นผู้มีความเห็นว่า คณะชาติควรใคร่ตั้งขึ้น แล้วต่อมาข้าพเจ้า
จึงได้ทราบว่าได้มีการประชุมผู้ก่อการ เสียอย่างมากมายกว่าควรโดยคณะชาติตั้งขึ้น เมื่อ
เห็นเช่นนี้แล้วข้าพเจ้าจึงได้ยื่นคำขอตั้งคณะชาติ ไม่ใช่ทำไปโดยนักชาตินิยมอย่างหนึ่ง
อย่างใดเลย และมีเหตุที่น่าจะเขียนให้ทราบว่ายุคระบอบราษฎรในเวลาที่ตั้งขึ้นสมาม
ขึ้นนั้น ไม่ได้เลือกเจ้าคุณโยน ๖ เป็นนายก กลับเลือกเจ้าคุณนิติศาสตร์ ๖ เป็นนายก
เจ้าคุณโยน ๖ จึงได้พยายามที่จะยุบคณะราษฎรเสีย เมื่อข้าพเจ้าได้ยื่นคำขอตั้งคณะชาติ
ไปแล้ว ระยะเวลาโยน ๖ เรียกข้าพเจ้าไปบอกกล่าว เรียกคณะชาติเสียแต่จะยุบคณะ
ราษฎรไป..."^{๖๗}

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ทรงประคิมฐมูขรรมจึงขณะนั้นคำทรงตำแหน่งรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงมหาดไทยโลกกล่าววว่า "... เติมทีเคืบวคณะชาติเคืบเมทีจะตั้งทรง
วิจิตร ๖ ได้มาพบข้าพเจ้าว่าอยากจะตั้งคณะชาติ ข้าพเจ้าบอกว่า เจริ ข้าพเจ้ามี
ความเห็นอย่างเห็นทีในครั้งกระนั้น ระยะเวลาโยน ๖ ได้มีประชุมผู้ก่อการขอพระราช
ทานรัฐธรรมนู ระยะเวลาโยน ๖ บอกข้าพเจ้าว่า ก็เห็นด้วยหรือเหตุการณ์ที่จะอนุญาต
โดยคณะชาติตั้ง เมื่อข้าพเจ้าเข้าใจว่าคณะชาติคงจะตั้งได้แล้ว ข้าพเจ้าก็ใคร่ครอง
ก่อนนายกคณะราษฎรให้เตรียมการเลือกตั้งก่อนแล้วกันเถน จึงมีใ้มีการเรียโรกันแล้ว
ก่อนว่าอย่างไรไม่ทราบ ระยะเวลาโยน ๖ ตรีความเข็นอีกทีว่าอย่าให้คณะการเมืองเถน"^{๖๘}

^{๖๖} จำลอง หน้า ๑๖๐ - ๑๖๑

^{๖๗} สภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๑ ส่วนที่ ๑

พ.ศ. ๒๔๗๗ เล่ม ๒ (ประเภท : โรงพิมพ์เคลิเมต, ๒๔๗๗) หน้า ๕๕๐

^{๖๘} เรื่องเกี่ยวกับ หน้า ๑๐๒๓

การที่พระยามโนปกรณ์นิติธาดาไม่ยินยอมให้มีการตั้งพรรคการเมืองคณะชาติ เป็นเรื่องก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์กันมากในเวลานั้น เพราะตัวพระยามโนปกรณ์เอง ก็มีใตเป็นสมาชิกในคณะปฏิวัติหรือสมาชิกคณะราษฎร และบรรดาผู้ที่เข้าร่วมคิดตั้งคณะชาติ ตามกบฏนั้นว่า เป็นผู้นิยมกษัตริย์จนถึงขั้นมีการทูลทวง คณะชาติได้รับการสนับสนุนจากพวก เจ้า ซึ่งถ้าหากพระยามโนปกรณ์ต้องการล้มเลิกคณะปฏิวัติก็อาจจะยินยอมให้คณะชาติตั้งขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้จึงสงสัยกันว่า คงจะมีเหตุผลพิเศษบางอย่างที่พระยามโนปกรณ์นิติธาดาไม่ยินยอม สนับสนุนให้ตั้งคณะชาติร่วมกับคณะราษฎร^{๖๕} หนึ่ง เป็นที่น่าสงสัยเกินกว่าในการขอตั้งคณะชาตินี้ ทลวงวิจิตรวาทการก็ได้ไปปรึกษาสมาชิกของคณะราษฎรบางคน และสมาชิกส่วนใหญ่เห็น ควรให้ตั้งได้ แม้แต่ตัวพระยามโนปกรณ์นิติธาดาซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งนาบกรมบตรี ในตอนแรกก็ไม่ขัดข้อง แต่ต่อมาคอนหลังกลับไม่ยอมให้คณะชาติตั้งขึ้นโดยอ้างเหตุผลกบฏที่ ได้กล่าวมาแล้ว

ในการศึกษาค้นคว้าถึงคณะชาติขั้นนี้ ทลวงวิจิตรวาทการได้ให้เหตุผลไว้ว่า "ปัญหา ในเรื่องมีคณะกรรมการเมืองหลายคณะนั้น ไม่ใช่อยู่ที่ควรหรือไม่ควร จำเป็นหรือไม่จำเป็น แต่ ที่จริงเป็นสิ่งที่จะต้องเกิดขึ้น และไม่มีใครสามารถจะห้ามได้..... ถ้ามนุษย์ยังคง คบงกลางความสับสนอยู่รวมกัน คณะการเมืองก็ต้องมีหลายคณะอยู่รวมกัน แต่คณะใดจะได้ รับเลือกหรือไม่ได้ เป็นปัญหาอีกเรื่องหนึ่ง เพราะยุคแทนโง่ของคณะใดจะดีหรือมีพวก กิ่งมากน้อยเท่าไร..... รัฐสภาอาจมีคณะกรรมการเมืองแต่ละคณะเดียวก็ได้ แต่พวกที่อยู่ข้าง นอกชั้นคงจะคุมกันทั้งเป็นคณะอยู่ การห้ามอะไรห้ามได้แต่จะห้ามคนไม่ให้คิดไม่ให้ถูกมัน ห้ามไม่ได้ เมื่อความคิดอะคำตุดมีมาก ๆ เขาก็ยอมจะกลายเป็นการกระทำที่เหลววันหนึ่ง การที่คณะราษฎรได้เข้ามีอำนาจจากรัฐบาลเก่าขึ้น เป็นอุทาหรณ์ที่เห็นชัดเจนนับแล้ว รวม ความว่าการตั้งคณะกรรมการเมืองนั้นเป็นสิทธิของราษฎรในประเทศที่ปกครองโดยประชาธิปไตย

^{๖๕} เหตุผลพิเศษที่พระยามโนปกรณ์นิติธาดาไม่ยอมให้คณะชาติจัดตั้งขึ้น น่าจะ เนื่องมาจากพระราชกฤษฎีกาฉบับที่ ๒/๒๔ ธงวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๔๗๕ ซึ่งพระบาท สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีไปถึงพระยามโนปกรณ์ ฯ โปรดดูรายละเอียดในหน้า ๗๖ ของวิธานิติธาดาฉบับนี้

เพราะการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น พลเมืองต้องเคี่ยวเขี่ยวรัฐบาลของคองเกรสไว้หลัง
คณะกรรมการเมืองที่ตั้งขึ้นใหม่ไม่จำเป็นต้องไปปรึกษากับคณะกรรมการเมืองที่เก่าแก่มิใช่หรือ ขอให้เรามอง
เรื่อง "เอกาธิปัตย์" กันเถียวี่ หมายความว่าคณะกรรมการเมืองจะคอยแบกกฎหมายวางผังอำนาจ วิ
การของคณะกรรมการเมืองมิได้อยู่หลายอย่างหลายประการ..." ๖๖

อย่างไรก็ตามแม้ว่าเหตุผลในการขอตั้งคณะกรรมการจะเป็นเหตุผลที่ดี แก่คณะกรรมการ
ก็ไม่สามารถจัดตั้งขึ้นได้ เนื่องจากกระบวนในปรเทศนิเทศาไม่ยอมให้จัดตั้งขึ้น ด้วยเหตุนี้
เอง คณะกรรมาธิการจึงมิได้ปรากฏโฉมหน้าออกมาตามเจตจำนงของบุคคลเหล่านั้น

๑.๔ กำเนิดพรรคการเมืองระยะที่สองก่อนปีระราชมงคลีพรรคการเมือง ท.ป. ๒๔๔๕

ภายหลังที่รัฐบาลไม่อนุญาตให้หลวงวิจิตรวาทการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นดังได้
กล่าวมาแล้ว ก็ไม่มีผู้ใดจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นอีก เพราะฉะนั้นในระยะนั้น ดิฉันยังคง
เปื้อนอุปการะการปกครอง ท.ป. ๒๔๔๕ มาจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศไทย
จึงมีพรรคการเมืองพรรคเดียวเท่านั้น คือ คณะราษฎร บัดนี้การเมืองในสมัยนั้นถ้าไม่สังกัด
คณะราษฎรแล้วก็ไปสังกัดการเมืองแบบกวีใครก็ตาม จนกระทั่งเมื่อเสร็จสงครามโลกครั้งที่
สองก็ให้มีการเคลื่อนไหวที่จะจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น ทั้งนี้ เพราะความริษยาของคณะราษฎร
อาณาจักรไทย ฉบับที่ ๒. ๒๔๔๕ ใ้ไม่มีบทบัญญัติใหม่เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง
ขึ้น ดังจะเห็นได้จากใบหนวกที่ว่าด้วยสิทธิอันเสรีของชนชาวไทยมาตรา ๔ ซึ่งมีบัญญัติ
ว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การ
โฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งคณะพรรคการเมือง
การอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย" ๖๗

ส่วนการศึกษากำเนิดพรรคการเมืองระยะที่สองนี้ มุ่งจะศึกษาเฉพาะกำเนิด

๖๖ หลวงวิจิตรวาทการ หน้า ๘ - ๑๐
๖๗ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
๒๔๗๕-๒๕๑๖ (พระนคร : โรงพิมพ์วัฒนา, ๒๕๐๔) หน้า ๖๐ - ๖๑

ของพรรคการเมืองต่าง ๆ เท่านั้น ส่วนนโยบายของแต่ละพรรคโดยแยกแยะบ้างถึง
พรรคการเมืองที่สำคัญ ๆ จะได้นำไปกล่าวต่อไปในตอนที่ ๔ ซึ่งว่าด้วยพรรคการเมือง
ภายใต้รัฐธรรมนูญคือพรรคการเมือง เว้นแต่พรรคสหชีพพรรคเดียวเท่านั้นที่จะได้
นำเอานโยบายของพรรคนี้มาก่อร่างไว้ใหม่ขึ้นคือ ตั้งนี้เพราะเป็นพรรคการเมืองที่มี
ความสำคัญอย่างยิ่งในขณะนั้น แต่ในระยะต่อมาก่อนที่จะมีรัฐธรรมนูญพรรคการเมือง
พ.ศ. ๒๔๘๔ ก็ได้สลายตัวไปเนื่องจากเหตุของการเมืองบางประการ

๑.๔.๑ พรรคก้าวหน้า (Progressive Party)

บรรดาผู้ที่เริ่มก่อตั้งพรรคก้าวหน้าได้แก่ มรว. พิศุทธิ ปราโมช นายสุวิธ
พันธุ์เศรษฐ นายฮ่อ เศรษฐบุตร พระยาสุรสีห์เดณี ดร. ใจดี คุณพันธ์ และ มรว.
นิมิตรมงคล นวรัตน์ วัตถุประสงค์ของพรรคก้าวหน้าก็เพื่อที่จะรวบรวมบุคคลที่มีความ
คิดเห็นตรงข้ามกับคณะราษฎร ทั้งนี้เพื่อที่จะต่อต้านคณะราษฎรตามวิถีการเมืองต่อไป
พรรคการเมืองนี้ได้รับความสนใจจากพรรคการเมืองอื่นซึ่งหลายตัวไป โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งนักโทษการเมืองที่เคยมีความเห็นไม่ตรงกับคณะราษฎร ซึ่งได้รับการปลดปล่อย
ให้เป็นอิสระภายหลังที่รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามครองตำแหน่งไปใน พ.ศ.
๒๔๘๓

นอกจากวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว วัตถุประสงค์อีกอย่างของพรรคก้าว
หน้าก็คือ เพื่อเป็นการเสริมตัวในการเลือกตั้งครั้งใหม่ภายหลังจากสงคราม ซึ่งประเทศ
ไทยไม่พบมีการเลือกตั้งมานานแล้ว เพราะมีการปิดอายุสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกไป
เนื่องจากบ้านเมืองอยู่ในภาวะสงคราม นอกจากนี้ในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาใน
ขณะนั้นก็เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่า ไม่เป็นการจัดก่อรัฐธรรมนูญแต่ประการใด เป็นเสรีภาค

๒๕ ฉุพร สุภักดะ ๒๖ การปฏิวัติและรัฐประหารสมัย ๒๔๘๔-๒๕๐๓
(ระบบกร : โรงพิมพ์สื่อการพิมพ์, ๒๕๐๓) หน้า ๑๕๘

๒๖ David A. Wilson, Politics in Thailand, (New York:
Cornell University Press, 1962) pp. 239 - 240

นายปรีดี พนมยงค์ ที่เขียนไว้ตั้งแต่สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ ซึ่งเรียกกันว่า "อนุปกตเลื่อง" เป็นนโยบายของพรรค เมื่อพรรคนี้ประกาศนโยบายออกมาถึงจิตวิญญาณของประชาชน เพราะเค้าโครงเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ มีลักษณะเอียงซ้าย จนถึงขั้นหนึ่งเมื่อคณะพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรีก็ได้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นทำการพิจารณาว่า เค้าโครงเศรษฐกิจดังกล่าวมีลักษณะเป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่ และจากการเสนอเค้าโครงเศรษฐกิจดังกล่าวให้นายปรีดี พนมยงค์ ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์และต้องเดินทางออกไปอยู่ต่างประเทศเป็นการชั่วคราว เมื่อเหตุการณ์ทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไป จึงได้กลับเข้ามาอยู่ในคณะรัฐบาลของพระยาพหลพลพยุหเสนาอีกรั้งหนึ่ง อย่างไรก็ตาม พรรคสหชีพถือว่าเป็นพรรคการเมืองที่มีสมาชิกประจำในสภาผู้แทนราษฎรมาก เพราะฉะนั้นจึงไม่คำนึงถึงข้อครหาใด ๆ ทั้งสิ้น

เนื่องจากในขณะนั้น พรรคการเมืองที่ประกาศตัวเองออกมาบ้างเปิดเผย มีเพียงพรรคเดียว คือ พรรคสหชีพ ดังนั้น การโฆษณาเสียงเอื้อก้องจึงค่อนข้างได้ผล โสภณสาระช่วงบึ่งในต่างจังหวัด สำหรับในจังหวัดพระนคร ประชาชนไม่นิยมและศรัทธาคือพรรคสหชีพเลย คงจะเห็นได้จากการเลือกตั้งครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ นั้น พรรคสหชีพไม่ได้รับเลือกตั้งในจังหวัดพระนคร แต่สำหรับในต่างจังหวัดพรรคสหชีพได้รับเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก

นโยบายของพรรคสหชีพ

พรรคสหชีพมีคัมภีร์ในหลักประชาธิปไตยอันสมบูรณ์ และเชื่อมั่นว่าการจัดบ้านเมืองใหม่เพื่อความเจริญรุ่งเรืองเกิดความสุขุมของประชาชนนั้น จำต้องปลูกสามัคคีธรรมขึ้นในระหว่างคนไขว่ ยมาใหม่มีการเพียบคชยามกันเพราะกำเนิดและศาสนา ส่งเสริมคือธรรมอันดีใหญ่คชวก็อยู่ในธรรมาปฏิบัติ จักเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นธรรมแก่สังคมให้ประชาชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ใคพร้อมใจร่วมแรงและร่วมทุนประกอบกิจการงานต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดความจำเริญพร้อม จำเริญธรรม และจำเริญปัญญาในบ้านเมือง

โดยมีคณาจารย์ของสหกรณ์ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นเป็นอาสาสมัครแล้วในนามของประเทศไทย ^{๓๖}

วิธีที่จะนำไปสู่ความอุดมสมบูรณ์ของประชาชน และประเทศชาติก็มีหลายอย่าง แต่ในขั้นต้นนี้ สหกรณ์การเกษตรจะดำเนินการภายในขอบเขตที่กำลังประชาชน และประเทศชาติจะอำนวยให้ การปฏิบัติไปสู่ความมุ่งหมายดังกล่าว มีหลักการสำคัญดังต่อไปนี้ ^{๓๗}

(๑) ให้รัฐบาลเพิ่มทุนจัดตั้งสหกรณ์รูปต่าง ๆ สำหรับชาวนา ชาวสวน ชาวประมง ผู้ประกอบการเลี้ยงสัตว์ และผู้ประกอบการกสิกรรมอย่างอื่นให้มากยิ่งขึ้น

(๒) ให้รัฐบาลโอนหุ้นส่วนของบริษัทชาวไทยให้แก่สหกรณ์ เพื่อรกราคาตกแก่ทั้งหลายจะได้ซื้อหุ้นในรูปอยู่ในบริษัทชาว และถ้าใครในการค้าขายจะได้ติดต่อกับสหกรณ์และชาวนาเป็นส่วนใหญ่

(๓) ให้รัฐบาลจัดให้สหกรณ์ในทางอุตสาหกรรมเพื่อทำเครื่องอุปโภคบริโภคขึ้นภายในประเทศ

(๔) จัดสหกรณ์สำหรับผู้ประกอบการอาชีพอิสระ เช่น สหกรณ์จำหน่ายผู้ทำน้ำตาลส่งห้างสามล้อ ทางเรือจ้าง ทางรถเข็นอื่น ๆ เพื่อให้ผู้มีอาชีพอิสระได้มีเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง

(๕) จัดการขนส่ง ฝรั่ง และบำรุงทางขนส่งให้สะดวกยิ่งขึ้น

(๖) ให้รัฐบาลเก็บภาษีที่ดินให้ราชการ และวางบูรณะที่ดินที่อยู่นอกเขตของตนเอง

---

^{๓๖} หลุยส์ แสงอุทัย "เป้าหมายของคณะกรรมกรชนชาติ" สหกรณ์การเกษตร
(พระนคร : โรงพิมพ์ราษฎร, ๒๔๔๔) หน้า ๔๔๕

^{๓๗} เรื่องเก็บภาษี หน้า ๔๔๖ - ๔๔๘

(๘) จัดรูปการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพารวมถึงกล่าวข้างต้น ในการที่
จำเป็เต้จะต้องมีพระราชบัญญัติกำหนดวิธีการศึกษาของชาติและกำหนดหลักสูตร เสียใ้แน
บอน ป้องทั้มีใ้แนวการศึกษาเปลี่ยนไปตามยุคค่อผู้่อานาจ เหมือนคังที่เป็นมาแ้ว

(๙) วางระเบียบใ้เก็คความเป็นธรรมขึ้นในระหว่างข้าราชการของรัฐบาล
โดยวางหลักใ้การบรรจุ เลื่อนขั้นเงินเดือน การออกจากราชการใ้สม่าเสมอ ใน
ระหว่างข้าราชการทหาร ตำรวจ ตุลาการ ครู และพนักงานเทศมาอ

(๑๐) ระบอการปกครองภายในที่ละล่งเดริมแะวางหมั้บัญญัติใ้เอ็ราชการใน
ท้องถิ่นใ้มีถ้วนที่ละปกครองตนเอง ตามความเหมาะสมแก่ท้องถิ่นของตน

(๑๑) คลองรวมหมั้ใ้ใ้เก็คึกคึกนานาประเทศ เพื่อใ้มีการเห็นอกเห็นใจ
ต่อกันอันเป็นทางใ้เจริญการค้า และการอุตสาหกรรม และการเศรษฐกิจอื่น ๆ

๓.๔.๓ พรรคประชาธิปัตย์

เมื่อใ้มีการจัดตั้งพรรคก้าวหน้าขึ้นแ้ว ทางฝ่ายสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
กลุ่มที่สี่สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ก็ใ้ได้เริ่มมีการเคลื่อนไหวค้บการจัดตั้งพรรคการเมือง
ชคชี่ที่ขึ้นข่างเป็คเนบ ทางฝ่ายสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เคยค่อก้าบอิทธิค่อทางการเมือง
ของนายปรีดี พนมยงค์ แะใ้ให้การสนับสนุนนายควง อภัยวงศ์ ก็ใ้ได้เริ่มเห็นความสำคัญ
ใ้ในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น ทั้งนี้ เพราะเห็นว่าการที่รัฐบาลอุคนายควง อภัยวงศ์ ต้อง
นศคะแนบเงียงใ้ในร่างพระราชบัญญัติกำหนดศัคตราค่าครองชีพของกรรมคชชี่ค ซึ่งนาย
ทองอินทร์ ภูริพัฒน์ หัวหน้าพรรคชคชี่คเป็นอยู่เสนอนั้น ก็เนื่องมาจากสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรกลุ่มที่สี่สนับสนุนนายควง อภัยวงศ์ ยังไม่ม่ระเบียบ การค้บเนินงานใ้ในสภาผู้แทน
ซึ่งไม่เหมือนกับสมาชิกกลุ่มที่สี่สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ที่ใ้ได้ค้บเนินงานค่าง ๆ ขยวงมี
ระเบียบความหมายหมั้ของพรรคการเมือง * ค้บใหญ่สมาชิกคังกล่าวรวมหังสมาชิกใ้

* รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ นศคะแนบใ้ในสภาค้บคะแนบเงียง ๖๖ คะแนบ
ถอ ๖๕ คะแนบ จึงใ้ได้ลาออกจากตำแหน่งแะผู้ที่เข้ามามีคังตั้งรัฐบาลสืบค่อจากนายควง
ก็คือ นายปรีดี พนมยงค์

พรรคการเมืองใหม่ จึงมีความเห็นต่อองค์ที่ว่าสมควรที่จะให้มีการร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรต่อไปอย่างจริงจัง เช่นเดียวกับระบบพรรคการเมืองในต่างประเทศ

บรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายกรงชามกับนายปรีดี พนมยงค์ จึงได้นัดหมายเลียงฮาทกร เป็นเป็นส่วนหัวที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งแถวอาคารราชธานี ขึ้นไปร่วมเลียงฮาทกรกันในวันนั้นโดยนัด นายเอียง ไชยมงคล (ชูบ) นายสุวิชัย ศันสุเสษฐ (เชียงใหม่) มรว.ลิกเศษย์ ปราโมช (พระนคร) ทวงอิงคณาบุณย์ (อ่างทอง) นายใหญ่ สุวิธชาติ (นครสวรรค์) นายทอง อิศริธรรม (อุบล) จุณทองศุภชัชฌาภรณ์ (นครราชสีมา) ชูชจิก ปรกรรรม (สิงห์บุรี) นายบุญช่วย อธิการ (มหาสารคาม) นายบุญแห่ง ทองสวัสดิ์ (ฉะเชิงเทรา) นายธรรมชม วรรณสิทธิ์ (เชียงใหม่) ฯลฯ รวมทั้งหมดประมาณ ๒๐ คน ^{๗๕}

สมาชิกทั้งหมดได้ปรึกษารื้อฟื้นในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น โดยเห็นว่าทางฝ่ายรัฐบาลซึ่งมีนายปรีดี พนมยงค์เป็นนายกรัฐมนตรี ก็ได้มีพรรคการเมืองขึ้นแล้ว อีกไม่นานก็จะมีพรรคตั้งกันใหม่ ภายหลังจากรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเข้าสู่อำนาจแล้ว การเมืองต่อไปจะเป็นไปในรูปพรรคอย่างบางพรรคของประเทศทั้งชวาม ในที่สุดก็ประชุมตกลงใจร่วมกันตั้งเป็นพรรคการเมืองขึ้น และได้จัดประชุมกันใหม่ในวันที่ ๕ เมษายน ๒๔๘๕ ที่บริเวณโกวิท หน้าราชวงศ์ การประชุมครั้งนี้ เป็นการประชุมอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก ที่ประชุมได้ตกลงใจชื่อว่า พรรคประชาธิปไตย และแต่งตั้งให้นายหลวง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้าพรรค มรว.เอียง ปราโมช เป็นรองหัวหน้าพรรค มรว.ลิกเศษย์ ปราโมช เป็นเลขาธิการ มีสมาชิกของพรรคประมาณ ๕๐ คน ^{๗๖}

^{๗๕} บุญช่วย หน้า ๓๕๕

^{๗๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๓๕๖

พรรคประชาธิปัตย์ ได้จัดตั้งขึ้นทันทีการเลือกตั้งในคราวเลือกตั้งเพิ่มเติมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทเฉพาะกาลรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๘๔ ซึ่งจัดใ้ขึ้นเมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๔๘๔ การเลือกตั้งครั้งนี้ได้กระทำขึ้นเป็นจำนวน ๔๙ จังหวัดด้วยกัน ประชาชนพากันให้ความสนใจในการเลือกตั้งครั้งนี้อย่างจริงจัง และนับว่าเป็นครั้งแรกที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคได้ส่งสมาชิกออกทำการปราศรัยและลงนโยบายทางการเมืองในที่สาธารณะ ตลอดจนการเลือกตั้งครั้งนี้ ปรากฏว่าสมาชิกของพรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้งเข้ามามากถึงยี่สิบจังหวัดนคร ส่วนต่างจังหวัดก็มาสมัครพรรคสหชีพและพรรคแนวรัฐธรรมนูญ โดยได้เข้ามาเพียงไม่กี่คน จากการศึกษาครั้งนี้จึงขำได้ กลเรือศรี วัชชัย ธารงนาว่าสวัสดิ์ ซึ่งได้รับความสนับสนุนจากนายปรีดี พนมยงค์ ได้เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี ส่วนพรรคประชาธิปัตย์ก็ได้ทำหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายค้านต่อไป

ในเดือนพฤษภาคม ๒๔๘๐ พรรคประชาธิปัตย์ได้เสนอญัตติที่ขอเปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายของรัฐบาล เพื่อสงมติไม่ไว้วางใจ สาเหตุที่พรรคประชาธิปัตย์ยกขึ้นมาเป็นข้ออ้างแสดงถึงความผิดพลาดของรัฐบาลในครั้งนั้น สรุปได้รวม ๔ ข้อ คือ

๑. รัฐบาลไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยภายในตามนโยบายที่แถลงไว้
๒. ไม่สามารถรักษานโยบายการเงินของชาติไว้ในทางมั่นคง ทำให้ฐานะทางการคลังล้มเหลวทุกทาง
๓. รัฐบาลดำเนินการทางเศรษฐกิจผิดพลาด ไม่เหมาะสมแก่ภาวะการณ์ปัจจุบัน เป็นเหตุให้ประชาชนเกิดครุหณ์ในการครองชีพ
๔. ในด้านการต่างประเทศ รัฐบาลไม่อาจสร้างความเชื่อถือซึ่งนานาประเทศ ตามนโยบายที่แถลงไว้

๑๖ เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๖๕

๑๗ สมภ หน้า ๑๖๕ - ๑๖๖

๕. รัฐบาลไร้อำนาจทางการเมืองเข้าแทรกแซงในราชการประจำทำให้เกิด
เกิดความเสียหายแก่ราชการแผ่นดิน

๖. รัฐบาลไม่สามารถรักษารัฐธรรมนูญของข้าราชการให้ปฏิบัติในระบอบที่สมควร
เป็นเหตุให้ข้าราชการขาดกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ

๗. ในด้านการศึกษาของชาติ รัฐบาลไม่ปรับปรุงและดำเนินการตาม
นโยบายที่แนบมา

๘. รัฐบาลไม่สามารถค้นหาข้อเท็จจริงที่จะแถลงต่อประชาชนให้ทราบว่า
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล เสด็จลี้ภัยเพราะเหตุใด

อย่างไรก็ตาม ภาพหลังนี้การเปิดอภิปรายทั่วไปนี้ของ และมีการออกเสียง
ของคะแนน ปรากฏว่าฝ่ายรัฐบาลเป็นฝ่ายชนะ เนื่องจากสมาชิกเป็นฝ่ายข้างมากในสภา
ถึงแม้จะเป็นฝ่ายชนะ แต่ตลอดวาระที่ ๓๖๖ ชั่วโมง ๓ วัน ๓ ชั่วโมง ๓๖๖ ชั่วโมง
นายรัฐมนตรี แต่ก็ได้รับคำสั่งให้เข้าดำรงตำแหน่งอีก ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๐
ก็ได้นำบุคคลคณะหนึ่งประกอบด้วยนายพลราชองครักษ์ในและนอกราชการ ร่วมมือกันทำรัฐประหาร
จับเอารัฐบาลออกจากตำแหน่ง คณะทหารจึงกล่าวมี พลโท ชิน ชุณหะวัณ และ พันเอก กาจ
กาจสงคราม เป็นหัวหน้า คณะรัฐประหารได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทยฉบับปี ค.ศ. ๒๕๕๐ แล้วประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน
๒๕๕๐ แทน และได้ประกาศแต่งตั้ง นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี การที่คณะ
รัฐประหารได้แต่งตั้งให้นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ก็เนื่องมาจากว่าในขณะที่
พรรคประชาธิปัตย์กำลังได้รับความนิยมจากประชาชน เมื่อนายชวนมาเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาล
ประชาชนก็ยอมรับให้ความสนับสนุนรัฐบาลชุดนี้

ในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ รัฐบาลได้จัดทำแผนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร ตามกำหนดเวลาซึ่งหาเฉพาะการแห่งรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวพรรคประชาธิปัตย์ได้ตั้ง

สมาชิกของพรรคออกสมัครรับเลือกตั้งทั่วทุกจังหวัด มีการโฆษณาเสียงกันอย่างเต็มที่
ผลการเลือกปรากฏว่า *

พรรคประชาธิปัตย์	ได้ ๕๐ ที่นั่ง
พรรคประชาชน	ได้ ๓๒ ที่นั่ง
พรรคสหประชาชาติ	ได้ ๘ ที่นั่ง
ไม่สังกัดพรรคใด	ได้ ๓ ที่นั่ง

ถ้าสมาชิกที่ไม่สังกัดพรรคใดได้เข้าร่วมกับพรรคประชาธิปัตย์ จึงทำให้
ที่นั่งของพรรคประชาธิปัตย์เพิ่มขึ้นเป็น ๖๓ ที่นั่ง ส่วนพรรคสหประชาชาติ พรรคประชาชน
และสมาชิกที่ไม่สังกัดพรรคใด ก็ได้กลายมาเป็นพรรคฝ่ายค้านรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์^{๕๐}
ฝ่ายรับพรรคอื่นหรือพรรคแนวรัฐธรรมนูญได้สลายตัวไปเมื่อนายปรีดี พนมยงค์ ตลอดจน
ผู้นำคนอื่น ๆ ของพรรคได้หลบหนีออกนอกประเทศเนื่องจากเหตุของการเมืองบาง
ประการซึ่งจะได้อธิบายต่อไป เพราะฉะนั้น พรรคการเมืองดังกล่าวจึงไม่มีบทบาท
อย่างไรในการเลือกตั้งครั้งนี้

เมื่อการเลือกตั้งได้เสร็จสิ้นลงเรียบร้อยแล้ว คณะรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์
ก็ได้ลาออกจากตำแหน่งความหมายรัฐสภาของรัฐธรรมนูญ คณะที่มีพระบรมราชโองการตั้งให้
นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง คณะรัฐบาลชุดนี้มีบริหารงานไปได้ไม่นาน
นัก คณะรัฐประหารชุดเดิมได้บังคับให้รัฐบาลชุดนายควง อภัยวงศ์ ลาออก โดยอ้างว่า
“นั่นก็ถึงแก่ความตายเป็นนายกรัฐมนตรีจัดตั้งรัฐบาลขึ้นแล้ว เหตุการณ์ได้ดำเนินไปในทางร้าย
กับผลประโยชน์อันสูงส่งและกฎหมายอาจอ้างถึงแม้เข้ามาสู่ประเทศไทย” คณะรัฐประหารได้พยายาม
การเคลื่อนไหวของพรรคใดก็ตามของนายปรีดีอยู่เช่น หากปล่อยให้ นายควงบริหารราชการ

---

* Frank C. Darling, Thailand And the United States.
(Washington, D.C. : Public Affairs Press, 1965) P.63
^{๕๐} เรื่องเดียวกัน

แน่นอนต่อไปก็ไม่ว่าการนองเลือด โดยจะมีเหตุจลาจลกลางเมืองขึ้น ถ้ารัฐบาลนายควง
 ไม่สามารถปราบโค้วคิงก็จะถึงรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ และถึงจะมาถึงคณะรัฐประหารอีก
 ควบ คณะรัฐประหารจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับควานก๊กก็ไม่ได้ เพราะนายควง อภัยวงศ์
 กับคณะรัฐมนตรีร่วมคณะไม่ยอมให้ทหารเข้าไปเกี่ยวข้องกับควาน กิ่งจำต้องปฏิบัติเช่นนี้ โดย
 ส่งผู้ทหารเข้าไปขึ้นจนแก่นายควง อภัยวงศ์ ขอยกฐานะทางมณฑลอุดรออกโดยดี ทำให้คณะ
 รัฐประหารไปบังคับผู้เขี่ยให้เอาออกอย่างไรไม่^{๔๐} หลังจากรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์
 ไล่นายจากตำแหน่งแล้ว ก็ให้มีพระบรมราชโองการตั้งใน จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็น
 นายกรัฐมนตรี ถึงกับมีมาพรรคประชาธิปัตย์ก็ไล่อวามาเป็นพรรคฝ่ายค้านเรื่อยมา จน
 กระทั่งเกิดการปฏิวัติในปี ๒๕๐๐

๓.๔.๔ พรรคแนวรัฐธรรมนุญ

ภายหลังที่โค้วคิงตั้งพรรคสหชีพแล้ว ก็ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคน ซึ่ง
 สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ แต่ไม่ยอมเข้าเป็นสมาชิกพรรคสหชีพ เพราะไม่อยากจะเป็นตัว
 เข็มโฆษณาทางการเมืองมุ่งไปในทางโซเชี่ยลลิสต์ ด้วยเหตุนี้เอง นายปรีดี พนมยงค์จึง
 ไล่นักสนับสนุนให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นอีกพรรคหนึ่ง คือ พรรคแนวรัฐธรรมนุญ ภายใต้
 ใต้งานนำของพระวรวงศ์เธอ วาสุดี ซึ่งต่อมาได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีน^{๔๑}

การที่นายปรีดี พนมยงค์ สนับสนุนให้มีการจัดตั้งพรรคแนวรัฐธรรมนุญขึ้น
 เนื่องจากเหตุผล ๒ ประการ คือ ประการแรก ถึงแม้ว่าพรรคสหชีพจะเป็นพรรคการเมือง
 เมืองที่ให้ความสนับสนุนแก่นายปรีดี พนมยงค์ ก็จริง แต่ก็ยังมีสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎร
 ถึงประเภท ๑ และ ๒ อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งถ้าจะมีความนิยมนายปรีดีอยู่ แต่ก็ไม่
 ยปรารถนาจะเข้าไปเป็นสมาชิกในพรรคสหชีพ เนื่องจากเหตุผลบางประการ ฉะนั้น ถ้า

^{๔๐} บุญจวบ หน้า ๕๑๖

^{๔๑} David A. Filoon, เรื่องเดียวกัน

หากมีการก่อตั้งพรรคจีนใหม่และรวบรวมสมาชิกประเภทคังถ่าวเข้าร่วมพรรค ก็
เท่ากับเป็นการเพิ่มกำลังสนับสนุนนายปรีดีขึ้นอีกทางหนึ่ง เหตุย่อประการที่สอง เนื่อง
จากนายปรีดี โมประสงค์ใหม่พรรคการเมืองสนับสนุนคนเหิงพรรคเดียว เพราะอาจ
ถูกสมาชิกเหิงกร่องเอาอะไร ๆ เองตามใจไป จึงใหม่พรรคใหม่ขึ้นเพื่อให้
คอยดวงคู่กันไว้ ^{๔๓}

นอกจากพรรคสหชีพ และพรรคแนวรัฐธรรมนุญแล้ว ยังมีพรรคการเมือง
อีกพรรคหนึ่งเกิดขึ้นในระบอบนั้น ซึ่งได้แก่พรรคอิสระ พรรคการเมืองพรรคนี้สมาชิก
เหิงงไม่ก่น และประกาศนโยบายว่า จะไม่เป็นฝ่ายไหน จะดำเนินนโยบายอย่าง
อิสระในรัฐสภา แต่โดยแท้จริงแล้ว พรรคอิสระก็เป็นพรรคการเมืองที่สนับสนุนนาย
ปรีดี หมดแรงค์

จึงเป็นอันว่าในขณะนั้น นักการเมืองสองใหญ่โตแบ่งออกเป็นสองฝ่าย คือ
ฝ่ายสนับสนุนรัฐบาล โค่นกั พรรคสหชีพ พรรคแนวรัฐธรรมนุญ และพรรคอิสระ กับฝ่าย
ก้านซึ่งโค่นกัพรรคประชาธิปไตย ซึ่งมีนายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้า ^{๔๔} ซึ่งทั้งสองฝ่าย
ก็ได้หาโฆษณาหาเสียงกันอย่างเต็มที่ในคราวเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพิ่มเติม
ในเดือนสิงหาคม ๒๔๘๔

อย่างไรก็ตาม ภายหลังที่คณะทหารได้กระทำรัฐประหารเมื่อวันที่ ๘
พฤศจิกายน ๒๔๘๐ แล้ว พรรคสหชีพ พรรคแนวรัฐธรรมนุญ และพรรคอิสระ ก็ได้สลาย
ตัวไปไม่มีใ้มีการรวมกันเป็นกลุ่มกันอีก ทั้งนี้ เพราะนายปรีดี หมดแรงค์ ซึ่งเป็นผู้ให้ความ
สนับสนุนพรรคทั้งสองได้หลบหนีออกไปนอกประเทศ เนื่องจากขอร้องการสอบสวนกรณี
สวรรคต ได้ความว่าเป็นผู้คงขาดสำคัญในการลอบปลงพระชนม์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
อานันทมหิดล

^{๔๓} ความเห็นคังถ่าวเป็นความเห็นของ ประจวบ ทองสุไร ในหนังสือเรื่อง
พรรคการเมือง (โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๔๙๔) หน้า ๑๐๕ - ๑๐๖

^{๔๔} ขณะนั้นพรรคก้าวหน้าได้ยุบรวมกับพรรคประชาธิปไตยแล้ว

๑.๔.๔ พรรคประชาชน

พรรคประชาชนเกิดขึ้นจากการแตกแยกกันภายในพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งการแตกแยกภายในพรรคนี้ดูเหมือนจะมีมาตั้งแต่วันที่รัฐมนายควง อภัยวงศ์ ได้รับมอบหมายให้จัดตั้งรัฐบาล เกี่ยวกับตัวบุคคลที่จะนำมาเป็นรัฐมนตรี นายควงถูกครหาว่า ไม่เอาบุคคลในพรรคมาเป็นรัฐมนตรี แยกตัวไปเอาบุคคลภายนอกมาเป็นรัฐมนตรี กรณีที่ทำให้เกิดการแตกแยกอย่างรุนแรงภายในพรรคประชาธิปัตย์ ก็คือกรณีการลาออกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ นายดิเรก ชัยนาม ทำให้จังหวัดสมุทรปราการต้องเลือกทั้งใหม่ การสนับสนุนในนามพรรคประชาธิปัตย์แบ่งออกเป็นสองพวกคือ พวกแรกส่ง นายอรุณ หันขันธ์ และอีกพวกหนึ่งสนับสนุน ร.ท.ท. เมี้ยนทองวิธ ^{๔๕} เหตุการณ์ได้ถึงขั้นแตกหัก เมื่อนายเอียง ไชยกาล ได้สนับสนุนในพรรคฝั่งหนึ่งสองคน ซึ่งจัดกันกับ ดร.โชติ และนายสุวิทย์ และเนื่องจากความเข้าใจผิดบางประการ จึงทำให้ ดร.โชติได้กล่าวโจมตีนายเอียง ไชยกาล อย่างรุนแรง จึงทำให้ นายเอียง ไชยกาล ลาออกจากพรรคประชาธิปัตย์ และเป็นเหตุให้สมาชิกออกเป็นจำนวนมาก

ภายหลังที่พรรคประชาธิปัตย์แตกแยกแล้ว ก็อยู่ที่ทางพรรคสหชีพและพรรคแนวรัฐธรรมบัญญัติเกิดแตกแยกกันด้วย นายเอียง ไชยกาล จึงได้จัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ชื่อ พรรคประชาชน เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๔๘๐ มีสมาชิกที่แตกแยกจากพรรคประชาธิปัตย์ ๑๖ นาย คือ ^{๔๖}

๑. นายเอียง ไชยกาล	หัวหน้าพรรค	๒. นายอภัยสิทธิ์ คำประภอม	เลขาธิการพรรค
๓. นายประสิทธิ์ ชูทิโน		๔. ชุนจิครสารกรรณ	
๕. นายสังคน ริมทอง		๖. ร.ท.ท. สงกรานต์ อุกมสิทธิ์	

^{๔๕} สมุทร . หน้า ๑๐๗

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๐๗

๓. นายขรรค์ ราชานนท์	๔. นายวงศ์ ไชยสุวรรณ
๔. นายอุทร วัฒนานนท์	๑๐. นายจำลอง ชนะโสภณ
๑๑. นายประสิทธิ์ บุญอารมย์	๑๒. นายอุทรชน อินดิษฐ์
๑๓. นายสุวิมล ไกรวา	๑๔. นายปิ่น อินุกการ
๑๕. นายทองอินทร์ ปันทรานนท์	๑๖. นายเชิด ชันเมือง

สมาชิกที่มาจากรรคสช. และสรรคทมนวรัฐธรรมบัญญัติ คือ ^{๔๔}

๑. นายวิเชียร บำรุงชาติชัย	๒. ชูบร่าณิชนุสาสน์
๑. ส.ท.ศ. ชัน นิจวัฒนานนท์	๔. ทองอรชรกมลพิศาล
๕. นายมงคล รัตนวิจิตร	๖. นายพร มากางษ์
๗. นายผล ศิราภักย์	

พรรคประชาชนนโยมาชคัก้านรัฐวาชอง ทอเรือทรี ตรีชัย ช่างนาราชวิชัย และคณะเมื่อนายควง อภัยวงศ์ โค้เจ้าจักตั้งรัฐบาล พรรคประชาชนก็ทำหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายค้านรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ภายหลังที่เกิดการรัฐประหารเงินบในปี ค.ศ. ๒๔๔๔ พรรคประชาชนก็ไค้อายทัวไป ทั้งนี้เพราะไค้มีประกาศห้ามมิให้มีการชุมนุมทางการเมืองใด ๆ ด้งอื่น ซึ่งก็เท่ากับให้พรรคการเมืองเล็กทำเนิงงานทางการเมืองโดยครงนั้เอง

๑.๔.๖ พรรคธรรมาธิปไตย

การเลือกทั้งภายตลึงการรัฐประหาร ๔ ตุลาคม ๒๔๔๐ ไค้กนไ้เกิดพรรคการเมืองขึ้นมาอีกพรรคหนึ่ง พรรคนั้ก็คือ พรรคธรรมาธิปไตย มีหลวงวิจิตรวาทการเป็นหัวหน้าพรรค และไค้วางนโยบายไว้ ๒๐ ข้อด้วยกัน ไค้มุ่งช้เป็นชนุนธัธิชาทินิธ ^{๔๕}

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๗๖

^{๔๕} บุญช่วย หน้า ๕๐๒

กล่าวกันว่าพรรคธรรมาธิปไตยได้มุ่งสนับสนุนจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นการส่วนตัว
 แต่อย่างไรก็ตามพรรคธรรมาธิปไตยก็ไม่ค่อยจะมีบทบาทและความสำคัญมากนัก เพราะ
 ปรากฏว่า เมื่อการเลือกตั้งผ่านพ้นไปแล้วสมาชิกพรรคธรรมาธิปไตยก็ได้รับเลือกเข้ามา
 เพียงไม่กี่คน จึงไม่มีเสียงส่วนมากในสภา พรรคที่มีเสียงส่วนมากในสภาก็คือ พรรค
 ประชาธิปไตย เพราะฉะนั้น พรรคธรรมาธิปไตยจึงมีความหมายต่อรัฐบาลในสมัยนั้นน้อย
 ทีเดียวในระดับถึงกับเห็นได้ด้วย เป็นพรรคที่มีคนเพียงชั่งอยู่ในสภารับพรรคการเมืองเท่า
 นั้น แต่บทบาททางการเมืองดูเหมือนจะไม่มีอะไรเลย

๓.๔.๓ พรรค

เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กลับเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง
 เมื่อ ค.ศ. ๒๔๘๒ ก็ได้เริ่มแสวงหาความสนับสนุนจากพรรคการเมืองต่าง ๆ ในขณะนั้น
 ทั้งนี้ เพราะทางฝ่ายรัฐบาลยังไม่มีพรรคการเมืองที่มีเพียงข้างมากสนับสนุน จึงมักจะ
 หว่านไถรัฐบาลให้มีเสถียรภาพที่มั่นคง ยิ่งไปกว่านั้นพรรคฝ่ายค้าน ซึ่งได้แก่พรรคประชา-
 ธิปไตยก็เป็นพรรคการเมืองที่ค่อนข้างเข้มแข็ง และมีสมาชิกในสภาเป็นจำนวนมาก ด้วย
 เหตุนี้เองจึงทำให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีมองเห็นความจำเป็นในการที่
 จะได้รับความสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เพื่อที่จะได้รับความสนับสนุนจากพรรคการเมืองต่าง ๆ ตลอดจนสมาชิกสภา
 ผู้แทนราษฎรที่ไม่สังกัดพรรคใด จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้เชิญสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 ที่สังกัดพรรคการเมืองต่าง ๆ เข้ามาร่วมในคณะรัฐบาล แม้แต่สมาชิกของพรรคประชาธิปัตย์
 บางคน จอมพล ป. พิบูลสงครามก็ได้ดึงเอาเขามาร่วมในคณะรัฐบาลด้วย ซึ่งเมื่อสมาชิก
 ดังกล่าวได้มาร่วมกันก็เป็นผู้แทนที่จำเป็นที่จะต้องลาออกจากพรรคประชาธิปัตย์ เพราะอัตรานโยบาย
 ของพรรค นอกจากมีรัฐบาลก็ได้รับความสนับสนุนจากพรรคประชาชน ซึ่งมีนายเวียง ไชย
 กาว เป็นหัวหน้าพรรค ทั้งนี้โดยที่รัฐบาลได้ดึงเอาหัวหน้าพรรคมาร่วมคณะรัฐบาล โดยที่

รัฐบาลในขณะนั้นประกอบด้วยความซีกพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่สนับสนุนรัฐบาล ดังนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งสนับสนุนรัฐบาลจึงโค่นานนามพรรคการเมืองที่ร่วมเข้าด้วยกัน นั้นว่า "สหพรรค" ^{๔๘} เมื่อรัฐบาลได้แสวงหาความสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้วยการดึงสมาชิกจากพรรคการเมืองต่าง ๆ เข้ามารวมคณะรัฐบาลตั้งโลกกล่าวแล้ว จึง ทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะจำนวนสมาชิกที่สนับสนุนรัฐบาลมีมากพอที่จะเป็นเสียงส่วนใหญ่ในสภาผู้แทนราษฎร ปรากฏว่าภายในระยะเวลาไม่กี่เดือนรัฐบาลก็สามารถได้รับเสียงสนับสนุนในสภาผู้แทนราษฎรถึง ๙๕ เสียง ในจำนวนทั้งหมด ๑๒๐ เสียง ^{๔๙} อย่างไรก็ตามการจี้คั้งคณะรัฐบาลแบบนี้ก็ประสบกับปัญหานางประการ นั่นคือ การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนยอมเข้าร่วมให้การสนับสนุนรัฐบาลก็เพราะหวังว่าจะได้รับประโยชน์บางอย่างเป็นเครื่องตอบแทน รัฐบาลจึงจำเป็นต้องขบงสรรปันส่วน ประโยชน์ต่าง ๆ เป็นการตอบแทนโดยทั่วถึงกัน

เพราะฉะนั้น หลังจากที่ได้มีการแต่งตั้งคณะรัฐบาลแล้ว ก็สมาชิกไม่นาน ก็มี การแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นรัฐมนตรีเพิ่มขึ้นใหม่ตามข้อเรียกร้องของพรรคการเมืองต่าง ๆ พร้อมกันนั้นก็โค่นถอนสมาชิกหัวหน้าพรรคที่เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการเพิ่มขึ้นเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเพื่อเป็นข่าให้จ้คตอบแทนการที่หาสมาชิกมาทำการสนับสนุนรัฐบาลโค่นมากขึ้น จนผลต ป. สิบสองกรม โค่นจ้คระเบียบการวางโค่นตัวรัฐมนตรีไว้ดังนี้ ^{๕๐}

๑. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แตกจากพรรคประชาธิปไตย ที่มาสนับสนุน รัฐบาลของมาโค่นตำแหน่งรัฐมนตรี หรือเลขาธิการกระทรวง

^{๔๘} ประจวบ ทองอุไร สันยุตนิค (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรบริการ, ๒๕๐๐) หน้า ๓๑

^{๔๙} Frank C. Darling P.77

^{๕๐} สมุท หน้า ๕๐๐ - ๕๐๑

๒. ผู้ทรงคุณวุฒิของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม คงได้เป็นรัฐมนตรีว่าการที่
ชาติ

๑. พรรคที่สนับสนุนรัฐบาล ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีพรรคละ ๒ นาย

ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน ๒๔๘๔ ได้เกิดมีการรัฐประหารขึ้นอีกครั้งหนึ่ง
คณะรัฐประหารครั้งนี้ประกอบด้วย หลาวภก หลาวเรือ หลาวอากาศ และตำรวจ และ
ได้เชิญ จอมพล ป.พิบูลสงคราม มาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามเดิม คณะรัฐประหาร
ได้มีประกาศแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒ ขึ้น ซึ่งประกอบด้วย หลาวภก
หลาวเรือ ตำรวจ และข้าราชการที่อยู่ในประจำการเข้าดำรงตำแหน่งทั้งสิ้น และให้
ทำหน้าที่เป็นสภาผู้แทนราษฎรไปพร้อมกันด้วย ข้อที่สำคัญก็คือ มีประกาศห้ามมิให้ชุมนุมทาง
การเมืองใด ๆ ทั้งสิ้น^๒ จากผลของการรัฐประหารครั้งนี้ จึงทำให้พรรคการเมืองที่
สนับสนุนรัฐบาลในรูปสหพรรคได้สลายตัวไป

กล่าวโดยสรุปแล้ว ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐบาลก็ได้อนุญาตให้
มีการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามทฤษฎีของรัฐธรรมนูญแห่งราช
อาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ในขณะนั้นจึงปรากฏว่ามีพรรคการเมืองเกิดขึ้น
หลายพรรค เป็นทั้งพรรคประชาธิปไตย พรรคสหชีพ พรรคประชาชน ฯลฯ ต่อมา
ในปี ๒๔๘๔ ได้เกิดรัฐประหารขึ้น คณะรัฐประหารได้ห้ามมิให้ชุมนุมทางการเมืองใด ๆ
ทั้งสิ้น จึงเป็นอันว่าพรรคการเมืองที่เคยจัดตั้งมาก่อนหน้านั้นก็พลอยเล็กลงไปโดยปริยาย

^๒ ประจวบ หน้า ๑๖